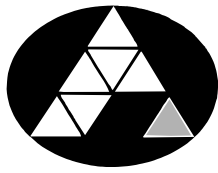

POHJOIS-KARJALAN AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaali-alan koulutusohjelma

Ritva Hokkanen
Soile Kärkkäinen

”ONHAN SE TIETENKI MIUN ELÄMÄN TÄRKEIN HENKILÖ”
Päihdeongelma ja isyys – Miehet kertovat isyyden kokemuksista

Opinnäytetyö
Marraskuu 2012

POHJOIS-KARJALAN
AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ
Marraskuu 2012
Sosiaalialan koulutusohjelma

Tikkarinne 9
80200 JOENSUU
p. (013) 260 6600 p. (013) 260 6906

Tekijät

Ritva Hokkanen, Soile Kärkkäinen

Nimeke

”ONHAN SE TIETENKI MIUN ELÄMÄN TÄRKEIN HENKILÖ”

Päihdeongelma ja isyys – Miehet kertovat isyyden kokemuksista

Toimeksiantaja

Sovatek – säätiö, Joensuun Päihdepalvelukeskus

Tiivistelmä

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli selvittää päihdeongelmaisten miesten kokemuksia isyydestä ja siitä kuinka niitä tulisi käsitellä päihdehuollossa. Halusimme selvittää, millaista tukea päihdeongelmaiset isät kaipaivat. Tavoitteenamme oli tuottaa tietoa Sovatek - säätiön, Joensuun päihdepalvelukeskukselle päihdeongelmaisten miesten kokemuksista, koskien isyysasioiden käsittelyä. Tarkoituksenamme tuottaa tietoa, jonka pohjalta toimintaa voi kehittää miesten tarpeita vastaavaksi.

Teimme opinnäytetyömme Sovatek – säätiön, Joensuun päihdepalvelukeskuksen toimeksiantona. Toteutimme tutkimuksen kvalitatiivisena tutkimuksena ja metodina käytimme teemahaastattelua. Käytimme aineistolähtöistä analyysiä ja aineiston analysoinnissa teemoittelua. Keräsimme aineistomme haastatteleamalla viittä päihdeongelmaista miestä, jotka olivat isiä. Haastattelut toteutimme kesä- heinäkuussa 2012 Joensuun päihdepalvelukeskuksen tiloissa.

Opinnäytetyön tulokset osoittivat, että keskustelut isyydestä koettiin tarpeellisena, aina raskausajasta lähtien. Haastateltavat kokivat lapsensa elämän rikkautena ja voimavarana, sekä motivoivana tekijänä raitistumiseen. Omiin oikeuksiin liittyvistä asioista haluttiin keskustella sosiaalialan ammattilaisten kanssa, toivoen heiltä aktiivisempaa tukea. Syyllisyyden tunteita tutkittavat kokivat omasta päihteidenkäytöstään ja isyyden huonosta hoitamisesta. Lapset olivat isille ylpeyden aihe ja lapset tuottivat hyvänolon tunteita. Vertaisryhmät koettiin luontevana tapana keskustella isyysasioista.

Kieli

suomi

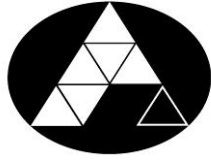
Sivuja 40

Liitteet 7

Liitesivumäärä 11

Asiasanat

isyys, päihdeongelma, päihdehuolto

NORTH KARELIA
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

THESIS
November 2012
**Degree Programme in Social Ser-
vices**

Tikkarinne 9
80200 JOENSUU
FINLAND
Tel. +358-(0)13-260 6600

Authors: Ritva Hokkanen, Soile Kärkkäinen

Title: "HE IS, OF COURSE, THE MOST IMPORTANT PERSON IN MY LIFE" Substance Abuse Problem and Fatherhood - Men's Thoughts about Parenthood
Commissioned by: Sovatek – Foundation, Joensuu Intoxication Centre

Abstract

The purpose of this study was to determine male substance abusers' experiences about fatherhood and how they should be handled in intoxicant care. Furthermore, we wanted to work out what kind of support the fathers with substance abuse problems would need. Our aim was to produce information for Sovatek – Foundation, Joensuu Intoxication Centre, about male substance abusers' experiences about how to deal with fatherhood issues. Our purpose was to produce information which could be used as a basis when developing activities to meet the men's needs.

Our thesis was commissioned by Sovatek – Foundation, Joensuu Intoxication Centre. We carried out our study as a qualitative study and as a method we used a theme interview. We used a theory based analysis and a theme based interview when analyzing the material. We gathered our material by interviewing five fathers with substance abuse problems. We carried out the interviews in the facilities of Joensuu Intoxication Centre from June to July, 2012. The purpose of our thesis was to produce information about the possible needs of the fathers with substance abuse problems, to discuss fatherhood and what kind of means would function best in these discussions.

The results of our thesis showed that the discussion about fatherhood were considered necessary from the very beginning of the pregnancy time. The interviewees experienced that their children bring wealth and resources into their lives and give motivation for sobriety. The interviewees also felt guilt for using drugs and taking poorly care about their children as fathers. Peer groups were considered as a natural way to discuss paternity issues. They also wanted to discuss their own rights with the professionals in the field of social care.

Language
Finnish

Pages:40
Appendices:7
Pages of Appendices:11

Keywords

paternity, drug problem, substance abuser care

Sisältö

Johdanto	5
1 Isyys ja päihdehuolto	6
1.1 Muuttuva isyys	6
1.1.1 Isyyden muutos yhteiskunnassa	6
1.1.2 Isyys vanhemmuuden kontekstissa	7
1.1.3 Mielikuva päihdeongelmallisesta isästä muuttuu	9
1.2 Isyys päihdehuollossa	10
1.2.1 Päihdeongelma	10
1.2.2 Päihdepalvelut	11
1.2.3 Isänä päihdepalveluissa	12
1.2.4 Yhteistyökumppanina Sovatek – säätiö, Joensuun päihdepalvelukeskus	14
2 Aikaisempia tutkimuksia päihdeongelmallisista isistä	15
3 Opinnäytetyön tarkoitus ja tehtävä	17
4 Tutkimuksen toteutus, aineiston hankinta ja analyysi	18
4.1 Tutkimusidea ja prosessin kuvaus	18
4.1.1 Kvalitatiivinen tutkimus	19
4.1.2 Aineistonhankinta menetelmänä teemahaastattelu	20
4.1.3 Aineiston hankinta	21
4.1.4 Aineistolähtöinen analyysi	22
5 Tutkimustulokset	23
5.1 Isyyden kokeminen ja siinä tukeminen	23
5.1.1 Tuen tarpeita	23
5.1.2 Huolen, ulkopuolisuuden ja syyllisyyden tunteet	24
5.1.3 Isyyden merkityksellisyys ja voimaannuttavat vaikutukset	25
5.2 Isyyden tukeminen päihdehuollossa	26
6 Pohdinta	29
6.1 Johtopäätökset	29
6.2 Tavoitteiden toteutuminen ja menetelmän arviointi	31
6.3 Opinnäytetyöprosessin luotettavuus ja eettisyys	32
6.3.1 Luotettavuus	33
6.3.2 Eettisyys	36
6.4 Jatkotutkimusehdotukset	37
6.5 Oppimisprosessi	38
LÄHTEET	40

Liite 1	Toimeksiantosopimus
Liite 2	Tutkimuslupa
Liite 3	Teemoittelukaavio
Liite 4	Haastattelurunko
Liite 5	Saatekirje
Liite 6	Tutkimukseen suostumislomake
Liite 7	Analyysirunko

Johdanto

Opinnäytetyömme käsittelee päihdeongelmaisten miesten kokemuksia isyyteen liittyvistä asioista. Tutkimuksen tavoitteena on tuoda esiin isien omaa ääntä siitä, miten he ovat isyyden kokeneet. Etsimme myös vastausta siihen, kuinka isyyttä voitaisiin tukea ja kokevatko miehet, että päihdekuntoutuksen aikana tulisi käsitellä isyysasioita.

Idean opinnäytetyöhömme saimme aikaisempiin opintoihimme liittyneen v. 2011 tehdyn harjoittelun myötä. Teimme isyyden käsittelyä helpottavan toimintakan- sion miehille suunnattuun päihdehuoltoyksikköön. Työtä toteuttaessamme pa- nimme merkille, että päihdekuntoutuksessa olevat miehet kokevat isyysasioiden käsittelyn tärkeänä. Tämän vuoksi halusimme tuottaa lisää informaatiota päih- deongelmaisten miesten isyyteen liittyvistä asioista.

Sovatek – säätiölle, Jyväskylän yksikköön, on tehty hyvin samankaltainen opin- näytetyö v. 2011 päihdeisyystä, mutta terveydenhuollon näkökulmasta. Ai- emmat tutkimukset isyydestä keskittyvät muutenkin enemmän terveydenhuollon puolelle. Käytyämme neuvotteluja Sovatek-säätiön, Joensuun päihdepalvelu- keskuksen edustajien kanssa, esitettiin toive siitä, että isyystutkimukseen tulisi saada lisää sosiaalialan näkökulmaa.

Opinnäytetyömme raportin alussa esittelemme teoreettista viitekehystä. Viite- kehyksen lähteinä käytimme muun muassa pro gradu -tutkielmia, tietokirjalli- suutta, opinnäytetöitä sekä tutustuimme päihdeongelmista kertovaan kirjallisuus- teen. Kerromme aiemmista päihteidenkäyttöön ja isyyteen liittyvistä tutkimuksista, sekä kerromme opinnäytetyömme toimeksiantajasta. Avaamme tutkimuksen toteuttamista kertoen tutkimusmenetelmästä sekä aineiston analyysitavasta. Lopuksi käsittelemme tutkimuksemme johtopäätöksiä ja arvioimme tutkimus- tamme, käyttämiämme menetelmiä, tutkimuksen luotettavuutta ja eettisyyttä. Viimeisenä pohdimme vielä oppimisprosessiamme ja jatkotutkimusehdotuksia.

1 Isyys ja päihdehuolto

1.1 Muuttuva isyys

1.1.1 Isyyden muutos yhteiskunnassa

Ajatukset isyydestä, sekä isyyden tehtävistä muuttuvat ajan ja yhteiskunnassa tapahtuvien muutosten myötä. Yleinen käsitys, sekä julkisuudessa käyty keskustelu vaikuttavat ajatuksiin isyyden merkityksestä, kuten Kaila-Behm (1997), pohtii, isän roolin muutosta Suomen sotien jälkeen. Miehet ja isät olivat vastuussa perheen toimeentulosta. Isän rooli korostui perheen sisällä erityisesti silloin, kun poikalapset varttuivat vanhemmiksi ja olivat avuksi isälle. Tuolloin isää pidettiin myös kurinpitäjänä ja rankaisijana, jolla lapsia usein peloteltiin. (Kaila-Behm 1997, 20.) Tuon ajan käsitystä isästä toissijaisena kasvattajana tukee myös Tienvieri (2011) todeten, että sotien jälkeisessä Suomessa 1950-luvulla miestä lähestyttiin aluksi naisen kautta ja miestä haluttiin kasvattaa paljolti ymmärtämään naista äitinä. Eri ammattilaisten neuvonta oli luonteeltaan äitiyssuojelullista, eikä tuolloin puhuttu suoraan isän ja lapsen suhteesta. (Tienvieri 2011, 5.) Vuori (2003) toteaa, että 1960-luvun murrokseen asti kysymys lasten hoidosta, ylipäättään lapsista ja näiden kasvatuksesta osoitettiin lähes yksinomaan ja ensisijaisesti äitien asiaksi. (Vuori 2003, 51.)

Miehiltä vaadittiin uudenlaista osaamista naisten siirtyessä yhä enemmän kodin ulkopuolelle työelämään. Naisten työllistyminen 1960-luvulla vaikutti myös perhekäsitykseen, kuten Tienvieri (2011) toteaa, että 1960-luvun murrokseen asti kysymys lasten hoidosta, ylipäättään lapsista ja näiden kasvatuksesta osoitettiin lähes yksinomaan ja ensisijaisesti äitien asiaksi. (Tienvieri 2011, 5.) Huttunen (2001) toteaa, että 1960-luvulta lähtien hyvinvointivaltioajattelu vähensi perheen vastuuta itsestään ja siirsi vastuuta yhteiskunnalle. (Huttunen 2001, 36.)

Mykkänen ja Huttunen (2008) ovat sitä mieltä, että nyky-yhteiskunnassa isyyden herättämille tunteille annetaan enemmän tilaa kuin aikaisemmin. Kotoa saadut mallit omien isyyden tunteiden näyttämistä ovat melko olemattomat.

Miehiltä puuttuvat perinteet ja mallit siitä, miten aiempien sukupolvien miehet ovat isäksi tulemisen tilanteessa toimineet ja tunteneet. Tunteiden näyttäminen on usein liitetty myös haavoittuvuuteen, jota ei ole etenkin miesten kohdalla pidetty suotavana. (Mykkänen & Huttunen 2008, 169-170.) Oulasmaan ja Saloheimon (2010) isille tekemä kysely kuitenkin kertoo, että isät kokevat tunteista puhumattomuuden stereotyyppiaksi. (Oulasmaa & Saloheimo 2010, 27-28.) Vuorovaikutus lisää yksilön voimaantumista, kuten Ekström ym. (2002) teoksessaan toteavat, että vuorovaikutuksellisen tukemisen tavoitteena on kokemus voimaantumisesta. Sitä voidaan kuvailla sisäisellä voimantunteella, jonka ihminen saa aikaan oman oivalluksen ja kokemuksen kautta. Silloin kun voimavarat ovat lopussa, eikä ole enää edellytyksiä selvittää tilanteestaan, tarvitaan enemmän muiden antamaa tukea. (Ekström, Leppämäki & Vilén, 2002, 23;55.) Oulasmaa ja Saloheimo (2010) kyselynsä tuloksissa toteavat, että siihen osallistuneet miehet ovat löytäneet kanavat tunteidensa purkamiseen. Näitä kanavia ovat esimerkiksi tuttavapiirissä olevien samassa elämäntilanteessa olevien miesten kanssa puhuminen, puolison kanssa puhuminen tai kirjoittaminen. (Oulasmaa & Saloheimo 2010, 27-28.)

Kaila-Behm (1997, 36.) on tutkimuksessaan sitä mieltä, että isäksi tuleminen on erittäin tärkeä ja merkityksellinen osa miehen elinkaareissa. Perustellen väitettään sillä, että lapsen saaminen ja miehen isäksi tuleminen ovat isossa osassa parisuhteessa. Lapsen syntymä on yhteydessä niin lapseen kuin myös puolisoon. Isäksi tuleminen tekee miehelle merkitykselliseksi myös se, että lapsen syntymä on yhteydessä miehen omaan kehityshistoriaan ja kulttuuriin, jossa hän elää.

1.1.2 Isyys vanhemmuuden kontekstissa

Vanhemmaksi tuleminen on elämässä suuri muutos. Kolmen ihmisen suhde on erilainen kuin kahden. Vanhemmuus on aikuisuuden tärkeä kehitystehtävä, jossa äidit ja isät ovat uuden kehitystehtävän edessä lähtiessään rakentamaan suhdetta vastasyntyneeseen vauvaansa. Erityisesti olisi huomioitava sitä, että suhde lapseen on prosessi, joka alkaa jo ennen lapsen syntymää. Raskausaika on molemmille vanhemmille psyykinen prosessi, jolloin muodostuu jo mielikuvia tulevasta lapsesta ja omasta suhteestaan siihen. Suhde lapsen muuttuu

lapsen iän myötä. (Sinkkonen 2002, 47.) Tulevaan vanhemmuuteen vaikuttavat lapsuuden kokemukset, sen hetkinen elämäntilanne, sekä aiemmat kokemukset lapsista ja lasten hoidosta. Vaikka vanhemmat eroaisivat ja asuisivat erillään, vanhemmuus ei kuitenkaan pääty siihen. (Horppu, Leppämäki & Nurmiranta 2011, 103.)

Vanhemmuutta ja isyyttä ei voida erottaa toisistaan, koska isyys konstruoituu vanhemmuuden kautta. Isä ei voi olla olematta myös vanhempi ja vanhempana ollaan joko isä tai äiti. Kuitenkin voidaan ajatella, että isyys on enemmän tunnesuhdetta lapseen, kun taas vanhemmuus on enemmän käytännön tasolla ja arjessa tapahtuvaa toimintaa lapsen kanssa. Vieläkin vallitsevana ajatuksena vanhemmuudesta on se, että puheella vanhemmuudesta tarkoitetaan käytännössä kuitenkin äidin ja lapsen välistä suhdetta. (Tienvieri 2011, 13.)

Isyyteen kuuluu nykyisin paljon uusia tehtäviä, joihin miehillä ei ole opittuja käyttäytymismalleja. Isien tulisi saada tietoa ja ohjausta siitä, mitä isältä nykyisin vaaditaan. Kuten Eräranta (2007, 93-95.) on maininnut, äitikeskeisen hoivan diskurssissa ei esitetä kovinkaan konkreettisia ohjeita siitä, miten mies voi toimia isänä. Siinä lähinnä korostetaan sitä, ettei isän vanhemmuus ole samanaista kuin äidin. Tärkeintä on, että isä on fyysisesti ja emotionaalisesti läsnä lapsen elämässä: tulee vuorovaikutukseen, puhuu, kommunikoi, koskettaa ja kuuntelee lasta. Lisäksi nykyisin puhutaan paljon jaetusta vanhemmuudesta, jolla tarkoitetaan Sundellin (2009) mukaan sitä, että molemmat vanhemmat yhdessä kantavat vastuun perheestä ja isän aktiivinen osallistuminen perheen arkeen edistää sekä lasten, että vanhempien hyvinvointia.

Lapsen hoito ja huolenpito ajatellaan naisien synnynnäiseksi ominaisuudeksi. Kaikkien naisten kohdalla nämä odotukset äitiydestä eivät kuitenkaan toteudu. Tienvieri (2011, 13.) onkin todennut, että äidinhoivan diskurssi rakentuu käsitykselle siitä, että naisilla olisi nimenomaista kykyä ja halua lapsen huolenpidosta. Toivotaan, että miehet laajentaisivat toimintapiiriään, mutta eivät kuitenkaan liikaa. Isän ei pidä ryhtyä äidiksi äidin paikalle. Toivotaan että isät toimisivat intensiivisemmin äitien tukena vauvan hoidossa ja osallistuisivat lastenhoitoon enemmän lapsen kasvun myötä.

Tulevien isien ajatuksia ja mielipiteitä raskausajalta on tutkittu melko vähän. On ajateltu että raskaus koskettaa isää niin vähän, ettei sitä tarvitse tutkia. Hoito- ja lääketieteen, sekä psykologian puolelta on tehty tutkimuksia, jotka käsittelevät isän terveyttä, stressin kokemuksia, sekä isiä neuvoloiden asiakkaina. Näissä tutkimuksissa on tullut ilmi, että isät eivät haluaisi tulla huomioiduiksi vain äitien kautta. (Rönkä & Kinnunen 2002, 74.)

1.1.3 Mielikuva päihdeongelmaisesta isästä muuttuu

Mielikuva päihdeongelmaisesta isästä on muuttunut vuosikymmenien aikana. Aiemmin alkoholiongelmaista miestä pidettiin miehekkäänä, mutta nykyisin mielikuva päihdeongelmaisesta isästä on muuttunut päinvastaiseksi. 2000-luvulla häntä kuvaillaan vastuuttomaksi. Nykyisin miehistä miestä kuvaillaan osallistuvaksi isäksi. (Kosonen 2011, 678.)

Elokuvista ja kirjallisuudesta saatujen kuvausten kautta on rakentunut mielikuva päihdeongelmaisesta isästä. Joissa heitä kuvataan useimmiten riehuviksi perheensä pahantekijöiksi. Vaikka näin tuotetut kulttuuriset mielikuvat ovat yksinkertaistettuja, yleistettyjä ja normatiivisia, ne vaikuttavat paljon yleiseen asenneilmapiiriin. Päihdeongelmaista isää koskevat mielikuvat ja uskomukset, ideallit ja käytännöt aiheuttavat ristiriitoja, sekä rajoittavat isyyden moninaisuutta. Päihdeäidit ovat yleisessä keskustelussa nousseet otsikoihin huolenpidon ja tutkimuksen kohteina. Huolestuttavaa onkin se, että päihdeongelmaiset isät eivät samoissa määrin ole vielä kiinnostaneet tutkijoita. Tutkimustietoa on kuitenkin siitä että isien päihteidenkäyttö on maailmanlaajuinen riskitekijä lapsille. Varsinkin siitä syystä, että ongelmat siirtyvät sukupolvelta toiselle. Tutkimustiedon vähäisyydestä johtuen päihdeongelmaiset isät ovat yksi heikoimmin ymmärretyistä ongelmaisten ryhmistä. (Kosonen 2011, 76.)

Kosonen (2011) tutkimuksessaan toteaa, että haastatteluun osallistuneet miehet puhuivat mielellään kokemuksistaan isyydestä ja alkoholiongelmastaan. Päihdeisien tarinoissa lapset olivat useimmiten hyvin pärjääviä ja menestyneitä, mikä voi tutkijan mukaan kertoa asioiden kaunistelusta. Vain yhden isän tarinassa kerrottiin suoraan syyllisyyden tunteista, ja kyseisessä tarinassa päähen-

kilö kritisoi itseään voimakkaasti väkivaltaisesta käytöksestä. Kyseisessä tutkimuksessa ei ole menty niin syvälliseen haastatteluun, jotta olisi voitu tunnistaa epäsuoria syyllisyydentunteita. Erityistä huolta tuloksissa herätti se, että nuoret perheenisät kielsivät oman juomisensa vaikutukset lapsiinsa. Yli puolella haastatelluista on ollut alkoholiongelmainen tai poissaoleva isä. Päihdeisät eivät juuri kerro tarinoitaan julkaistavaksi, toisin kuin heidän lapsensa ovat tehneet. Tämän vuoksi olisikin tärkeää, että päihdeongelmaisten isien tarinoiden keräämistä ja tutkimista jatkettaisiin. Päihdeisien omien tarinoiden kertomisella voi olla vapauttava ja voimistava merkitys sekä isille että heidän lapsilleen. (Kosonen 2011, 684 – 685.)

1.2 Isyys päihdehuollossa

1.2.1 Päihdeongelma

Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin päihdeohjelman (2010) mukaan päihdeongelmat ilmenevät eri tavoin. Tunnusmerkkejä päihdeongelmasta voivat olla esimerkiksi käyttäytymisen muutokset, henkilökohtaisen hygienian laiminlyönti, usein toistuvat myöhästelyt ja työpoissaolot, työpaikalla olo päihtyneenä tai krapulaisena, sekä tapaturma-alttius. Päihdeongelmaan liittyy riippuvuus esimerkiksi alkoholista, huumeista, lääkkeistä tai liuottimista. Silloin kun päihdeidenkäyttö alkaa kehittyä elämän keskipisteeksi, voidaan puhua päihderiippuvuudesta. (HUS 2010.)

Ahtialan ja Ruohosen mukaan (1998) riippuvuus sanana mielletään usein negatiiviseksi. Riippuvuutta on olemassa negatiivista, jolla tarkoitetaan ihmisen ripustautumista turmiolliseen ihmissuhteeseen/aineeseen/asioihin, joka vaikuttaa yksilön hyvinvointiin tai elämänhallintaan. Positiivisella riippuvuudella tarkoitetaan ilmiötä, joka tukee yksilön elämänhallintaa ja hyvinvointia. Positiivinen ilmiö edesauttaa ihmistä sopeutumaan erilaisiin olosuhteisiin, jossa yksilön autonomia on syystä tai toisesta rajallinen. Tämä ilmenee käytännössä esimerkiksi siten, että ihminen uskaltaa kysyä apua toiselta ongelmatilanteessaan ilman, että kokee epäonnistuvansa. (Ahtiala & Ruohonen. 1998, 143 – 146.)

Ahtialan ja Ruohosen mukaan addiktion merkkejä ovat voimakas sisäinen pakko toimia tietyllä tavalla. Yksilön kyky tehdä valintoja on lisäksi heikentynyt merkittävästi. On muistettava kuitenkin, että riippuvuuden kohde ei ole asia tai esine, vaan psykologinen tila tai tunne, jota yksilö tavoittelee riippuvuudellaan. Addikti on kuitenkin jatkuvassa ristiriidassa tuottamansa tunteen ja sen aiheuttamien haittojen välillä. (Ahtiala & Ruohonen. 1998 143 – 146.) Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (2007) mukaan päihderiippuvuuden yleisimpiä tunnusmerkkejä ovat esimerkiksi voimakas himo päihdettä kohtaan, heikentynyt kyky hallita päihdettä, vieroitusoireet, sekä päihteen muuttuminen elämän keskipisteeksi. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2007.)

Saastamoisen (2011) mukaan ylisukupolvisuudella tarkoitetaan tapoja, ominaisuuksia ja arvoja, joita lapsi omaksuu vanhemmiltaan siirtäen niitä seuraavalle sukupolvelle. Ylisukupolvisuutta voidaan tarkastella myös yhteiskunnassa tapahtuvana ilmiönä. Yhteiskunnan tapahtumat ja niistä johtuvat arvot ja asenteet voivat siirtyä sukupolvelta toiselle. Päihdeongelman ylisukupolvisuudessa on otettava huomioon myös geeniperimä, joka altistaa alkoholismille tai muille päihdeongelmille. Geeniperimä ei yksin selitä alkoholismia tai päihdeongelmaa. Ympäristö jossa ihminen elää vaikuttaa paljon siihen pystyykö geeniperimästä huolimatta elämään ilman päihteitä. (Saastamoinen 2011, 2-6.) Päihdeongelma perheessä voi olla lapselle kehityksellinen riskitekijä. Perimä, ympäristö, sekä vanhempien kyky käsitellä asiaa vaikuttavat siihen, aktivoituuko haitallinen käyttäytyminen tulevaisuudessa. (Horppu ym. 2011, 11.)

1.2.2 Päihdepalvelut

Päihdepalveluihin kuuluvat avo- ja laitoshuolto, joista avohuolto on ensisijaisesti käytetty vaihtoehto. Lisäksi päihdepalvelut sisältävät kuntoutuksen ja asumis- ja tukipalvelujen kokonaisuuden. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2011). Suomessa päihdehuolto pyritään järjestämään pääasiassa avohuollon palveluina. Avohuollon palveluita ovat esimerkiksi A – klinikat ja nuorisoasemat. Näiden yksiköiden tavoitteena on, että päihdeongelmaa hoidettaisiin moniammatillisen tiimin avulla. Päihdeongelmaa tarkastellaan tiimissä fyysisten, psyykkisten ja sosiaalisten vaikeuksien kautta. Moniammatillisen tiimin avulla pyritään ehkäisemään päih-

teiden käyttöä, sekä parantamaan ongelmakäyttäjien asemaa Suomessa. Avo-
huoltoyksiköt ovat usein erikoistuneita kaikkiin päihdeongelmaisiin, mutta esi-
merkiksi pääkaupunkiseudulla on erityisesti narkomaanien kuntoutukseen so-
veltuvia ja erikoistuneita yksiköitä. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2011.)

Laitoshuoltoa järjestetään katkaisuhuoltoasemilla ja terveydenhuollon yksiköissä.
Lisäksi päihdeongelmaisten hoitoa tukevat ja kuntouttavat erilaiset tuki- ja asu-
mispalvelut. Näitä palveluita voivat olla esimerkiksi erilaiset hoito- tai huoltoko-
dit, palvelutalot, sekä yksittäiset tukiasunnot ja päiväkeskukset. Nykyisin on
nähtävissä myös lastensuojelulaitoksia, jotka soveltuvat hoidoltaan päihdekun-
toutukseen. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2001.) Päihteiden käyttäjien laitos-
huolto jaetaan kahteen eri kuntoutukseen, jotka ovat katkaisuhuolto ja laitospun-
toutus. Katkaisuhuolto kestää yleensä noin 1-2 viikkoa, jonka aikana on tarkoitus
keskeyttää asiakkaan päihteidenkäyttö ja hoitaa vieroitusoireita. Laitospun-
toutus kestää noin 1-2 kuukautta, jonka aikana opetellaan elämään ilman päihteitä.
Näitä palveluita järjestävät esimerkiksi hoitokodit, palvelutalot, yksittäiset tu-
kiasunnot tai päiväkeskukset. Näissä yksiköissä hoito perustuu asiakkaan osal-
ta vapaaehtoisuuteen ja se on luottamuksellista. Laitoshuoltoa ja kuntoutusta
tukevina muotoina voidaan pitää tuki- ja asumispalveluita. (Sosiaali- ja terveys-
ministeriö 2011.)

1.2.3 Isänä päihdepalveluissa

Tienvieri (2011) oli haastatellut tutkimuksessaan useita miehiä, jotka olivat eri
elämäntilanteidensa puitteissa olleet sosiaalityöntekijöiden asiakkaina. Tutki-
muksessa oli mukana myös A-klinikan asiakkaita. A-klinikalla asioineet isät oli-
vat keskustelleet jonkin verran isyysasioista päihdekuntoutuksen aikana. Tutkija
toi työssään esille, että osa A-klinikalla asioivista miehistä oli kokenut häiritse-
vänä sen, että sosiaalityöntekijä on yleensä nainen. Haastatteluista oli käynyt
ilmi, että miespuoliselle sosiaalityöntekijälle voisi olla helpompi puhua isyysasi-
oista. Tutkimustulokset viittasivat siihen, ettei sosiaalityöntekijän sukupuolella
olisi enää juurikaan väliä silloin, kun asiakassuhde etenee. Perheellisyys oli tär-
keämpi asia päihdeongelmaisten isien mielestä. Hyvänä käytänteenä oli koettu
myös A-klinikalla pidettävät miehille suunnatut ryhmät, joiden jatkuvuutta ja li-
säämistä oli kannatettu. (Tienvieri 2011, 40-44.) Myös Mykkänen (2011) on

pohtinut miestyöntekijän roolia. Hän totesi että miehen on helpompi puhua asioistaan mies miehelle periaatteen mukaisesti. Lisäksi miesten karumpi kielenkäyttö voi vaikuttaa naispuolisten sosiaalityöntekijöiden vastaanottavuuteen. Karumpi kielenkäyttö voi säikäyttää ja se voi aiheuttaa sen, ettei miesten todellista avunhuutoa oteta huomioon.

Tienvieri (2011) toi esille pro garu –tutkielmassaan asioita, joita päihdeisät toivoisivat olevan mukana asiakastyöskentelyssä. Lisäksi hänen haastatteluistaan ja tulkinnoistaan käy ilmi, että päihdeitä käyttävien isien omalla vastuulla on se, keskustellaanko yksilötyöskentelyssä isyydestä. Ryhmäterapia ja vertaistuellisissa istunnoissa keskustelua ohjataan enemmän vanhemmuuden käsittelyn suuntaan. (Tienvieri 2011, 18; 40-47.) Vertaisryhmässä sen jäsenillä on sama ongelma, tai jokin muu yhdistävä tekijä. Ryhmän painopiste voi olla nykyisyydessä, menneisyydessä tai tulevaisuudessa. Keskustelujen tarkoituksena oli saada muutos asenteisiin ja käytäntöihin, niin että selviytyminen arjesta helpottuu. Ryhmä auttaa jäseniään oppimaan jonkin uuden taidon ja tukee häntä asennemuutoksessa. (Ekström, Leppämäki, Vilén 2002, 273.)

Tienvieren (2011) mukaan A-klinikan sosiaalityöstä välittyi sosiaalityön erityisyys ja erilaisuus kohderyhmän perusteella. Erityisyydeksi nimettiin asiakasta paamisten tiheys, joka asiakkaiden mukaan edistää päihdeongelmasta toipumista. Isyys tulisi nähdä sosiaalityön voimavarana, eikä pakollisena taakkana. Isää ei tulisi kategorioida liikaa, eikä entisiin tapahtumiin tulisi puuttua aina uudelleen, vaan tukea isyyttä voimavarana ja olosuhteiden vaatimilla tavoilla. Näin ollen isyyttä ei tulisi rajoittaa, eikä isää tulisi nähdä vain elatusmaksujen maksajana. Onhan myös lapsen oikeus, että hänellä säilyy kontakti molempiin vanhempiinsa. Isyyden rajoittamiseen on perusteita vain silloin, mikäli isä on erittäin häiritsevä, alkoholisoitunut tai vaaraksi lapsilleen. (Tienvieri 2011, 18; 44-47.)

Pohjola toteaa, että sosiaalityön tulisi lähteä asiakkaan yksilöllisistä tarpeista ja tukea näin asiakaslähtöisyyttä. Sosiaalityö ja sen palvelut ovat tehty asiakkaita varten. Sosiaalityössä korostuvat asiakkaiden tarpeiden parempi huomioonottaminen, sekä sosiaalityön prosessin asiakaslähtöisyys. Sosiaalityössä ja palvelujärjestelmissä on ristiriitainen suhde asiakkaaseen. Käytännössä työntekijät

pyrkivät pitämään yllä sosiaalityön arvoja asiakkaan hyväksi. (Pohjola. 1999. 55.)

Neuvolapalveluita arvioidessaan päihdeongelmaiset isät olivat Kososen (2011) tutkimuksessa todenneet jääneensä toissijaisiksi neuvolan asiakkaiksi. Isät toivovat lapsilleen hyvää ja olivat lapsistaan ylpeitä. Miehet kokivat syyllisyyttä omasta juomisestaan. Kosonen toivoisi yhteiskunnan heräävän keskusteluihin päihdeisyydestä, sekä normaalista isyydestä. (Kosonen 2011, 679 – 685.)

1.2.4 Yhteistyökumppanina Sovatek – säätiö, Joensuun päihdepalvelukeskus

Sovatek – säätiö on perustettu tuottamaan mielenterveys- ja päihdepalveluja, sekä edistämään työllistymistä kuntoutumisen jälkeen. Toiminta alkoi virallisesti vuonna 2010, kun työvalmennussäätiö Tekevä ja Jyväskylän seudun päihdepalvelusäätiö sulautuivat yhteen. Säätiöllä on Jyväskylän toimintaympäristön lisäksi vastaavanlainen myös Joensuussa. Säätiön toiminnan pääperiaate on se, että säätiö keskittyy päihde – ja mielenterveyshaittojen ehkäisyyn ja hoitamiseen, sekä kuntoutuksen jälkeisen työllistymisen edistämiseen. Säätiön toiminnan arvot lähtevät psykososiaalisen kuntoutuksen näkökulmasta. Sovatek – sanana tulee seuraavista termeistä: S= sosiaalipalvelu, O = osallistaminen /ohjauspalvelu, V = valmennuspalvelu, A = asiantuntijapalvelu, T = terveydenhuoltopalvelu/ tekninen palvelu, E =erityispalvelu ja K = kuntoutuspalvelu. Nämä edellä mainitut termit kertovat lyhyesti sen, mitä Sovatek - säätiön palvelut pitävät sisällään. (Sovatek – säätiö. 2012b.)

Sovatek – säätiö on hyvin monitahoinen yhteisö. Julkisen sektorin puolelta siihen ovat liittyneinä luonnollisesti Jyväskylän ja Joensuun kaupungit, sekä Muuramen ja Laukaan kunnat, sekä niiden sairaanhoitopiirien kuntayhtymät. Paikallisten järjestöjen puolelta Sovatekin toiminnassa ovat mukana muun muassa Mielenterveysseura ja Kuiville pyrkivien tuki ry. Valtakunnallisten järjestöjen puolelta mukana on lisäksi A – klinikkasäätiö, sininauhaliitto, sekä kriminaalihuollon tukijärjestö. Tämän monitahoisen yhteistyön taustalla on halu edistää järjestöjen välistä yhteistyötoimintaa ja tukea sosiaalista, sekä terveydellistä hyvinvointia. (Sovatek – säätiö. 2012a.)

Joensuun päihdepalvelukeskuksella sisällä on mahdollista saada päihdehuollon avopalveluita ja laitoshoitopalveluita. Avohuollon päihdepalveluita Joensuussa ovat arkisin aamupäivien päivystys, erilaiset ryhmät, sekä asiakkaan ja työntekijän välinen hoitosuhdetyöskentely. Lisäksi muina hoitomenetelminä käytetään esimerkiksi akupunktiohoito ja taideterapia. Joensuun päihdepalvelukeskus järjestämiä ryhmiä ovat esimerkiksi akupunktiorryhmä, päihdeongelmaisten läheisten ryhmä ja Avot – ryhmä. (Sovatek – säätiö. 2012c.)

Laitoshoitopalvelut on järjestetty Joensuun päihdepalvelukeskuksella monitahoisesti. Päihdeongelmainen voi hakeutua, useimmiten päivystyspalvelun kautta, laitoshoitoon. Päihdepalvelukeskuksella on mahdollisuus tarjota alkoholikatkaisua, kriisihoitojaksoa, päihdekuntoutusta. Lisäksi asiakkaan on mahdollista hakeutua päivä kuntoutukseen. Alkoholikatkaisussa pyritään katkaisemaan päihdekierre ja hoitamaan fyysisiä vieroitusoireita. Lisäksi päihdekatkaisuhoidossa aloitetaan motivointi päihteistä irtautumiseen ja muutostyöskentelyyn. Kriisihoitojaksolla tavoitteena on, että asiakas saa muutaman päivän ajan tukea akuuttiin kriisitilanteeseensa. Tukea asiakas voi tarvita esimerkiksi päihteettömyyden vahvistamisessa, retkahduksen ehkäisyssä tai voimavarojensa lisäämisessä. Lisäksi kriisihoitojakson aikana pyritään arvioimaan jatkohoidon tarvetta. (Sovatek – säätiö. 2012c.)

Joensuun päihdepalvelukeskuksella käsitellään isyyttä osana päihdekuntoutusta melko vähäisesti. Sosiaaliohjaaja Stenbergin (2012) mukaan isyyteen liittyvistä asioista keskustellaan yksilökeskustelujen puitteissa, sekä päihdepalvelukeskuksella toimivissa läheisryhmissä. Yksilökeskusteluissa ja läheisryhmissä paikalla on sosiaalialan- tai terveydenhoidon ammattilainen. (Stenberg 2012.) Ryhmien vähäisyys on yksi syy siihen, miksi teemme opinnäytetyötämme isyydestä päihdetyössä.

2 Aikaisempia tutkimuksia päihdeongelmaisista isistä

Isyyttä ja päihdetyötä on tutkittu erillisinä ilmiöinä melkoisesti. Opinnäytetyöprosessia hahmotellessamme 2010, huomasimme, ettei isyyttä päihdetyössä ollut

tutkittu kovinkaan paljon. Päihdeäitiyttä ja päihdevanhemmuutta on tutkittu enemmän, kuin päihdeisyyttä. Opinnäytetyötä aloittaessamme v. 2011 huomasimme, että isyys päihdetyössä on alkanut kiinnostaa yhä enenevässä määrin tutkijoita. Tämä ilmeni muun muassa uusien opinnäytetöiden, artikkeleiden ja pro gradu –tutkielmien löytymisenä. Kirjallisuutta isien näkökulmasta emme juurikaan löytäneet. Sen sijaan oli saatavilla kirjallisuutta, joka koski lasten ja äitien kokemuksia päihdeongelmaisista isistä. Tämän vuoksi jouduimme käyttämään Internetistä löydettyjä lähteitä. Seuraavassa käsittelemme muutamaa, opinnäytetyömme kannalta oleellista, aiemmin kirjoitettua aineistoa isyydestä päihdetyössä.

Katajapuu-Rutanen, Nilsson & Vehviläinen (2011) tekemässään opinnäytetyössä olivat keskittyneet terveydenhuollon näkökulmaan ja päihdeisiin lapsen silmin. Opinnäytetyön tuloksiksi tekijät saivat pääpiirteittäin sen, että isät kaipaisivat vertaisryhmiä, miehet kokivat osastohoidon jälkeisen tuen liian vähäiseksi, eivät kokeneet päihteidenkäytön vaikuttavan lapsiinsa, eivätkä kokeneet varhaisella puuttumisella olevan juurikaan merkitystä. Opinnäytetyön tarkoituksena oli tuoda esiin päihdeisien kokemuksia isyydestä, sekä sitä, miten heitä oli tuettu terveydenhuollossa. Toimeksiantajana heillä oli Sovatek – säätiön Jyväskylän yksikkö. (Katajapuu-Rutanen, Nilsson & Vehviläinen 2011.)

Kosonen (2011) totesi tutkimuksessaan päihdeongelmaisista isistä, että heidän tarinoissaan kerrottiin ylpeydellä isyydestä. Välimatkoista huolimatta tunnettiin kiinteää yhteyttä omaan lapsiin. Miesten hakeutuminen päihdehoitoon, merkitsee sitä, että he ovat tunnistaneeet päihdeongelmansa ja avuntarpeensa. Haastattelussa isät kertoivat mielellään alkoholiongelmastaan ja kokemuksistaan isinä. Usein miehet kuvasivat lapsensa hyvin pärjääviksi ja menestyviksi. Kososen mielestä se saattoi olla asioiden kaunistelua. Hän piti hälyttävänä tuloksena sitä, että nuoret perheenisät eivät kokeneet alkoholinkäyttönsä vaikuttavan lapsiinsa. Haastatelluilla miehillä oli omakohtainen kokemus alkoholisti-isästä tai isästä, joka ei ollut läsnä. Vain yksi haastatelluista miehistä kertoi kokevansa syyllisyydentunteita. Kososen mielestä olisi tärkeää, että tarinoita päihdeisyydestä kerättäisiin lisää. Hoitoon hakeutumattomat päihdeongelmaiset isät tulisi saada puhumaan isyydestään ja vanhemmuudestaan. (Kosonen 2011, 685.)

Tienvieren (2011) tutkielmassa muutamat haastateltavat isät olivat A – klinikan asiakkaita. Päähuomiota pro gradu -tutkielmassa on kiinnitetty päihdeiden ongelmakäytön vaikutuksesta lapseen, isyyden herättämistä tunteista, toimimisesta isänä, sekä siitä, kuinka lapsille tulisi kertoa päihdeongelmasta. Suurempana kokonaisuutena tutkija on ottanut kantaa siihen, miten sosiaalityön miesasiakkaat ovat kokeneet tulevansa kohdatuiksi vanhempina ja isinä. Tullen tutkimuksessaan siihen tulokseen, että isät ovat toissijaisia sosiaalihuollon palveluiden piirissä äiteihin verrattuina. Isät olivat kokeneet tullessa kuunnelluiksi, mutta eivät tuetuiksi. Tutkija kertoo, kuinka isät jäivät vähemmälle huomiolle sosiaalityön kentällä, sillä välin kun äitien roolia perheessä tuetaan voimakkaasti. Isyyttä ei huomioida riittävästi silloin kun puhutaan ydinperheestä. Vanhempien erotessa miesten tukeminen perustuu enemmän motivointiin ja kannustamiseen heitä isä-lapsisuhteeseen ja taloudellisiin asioihin. (Tienvieri 2011, 41-44.)

Venäläisen (2010) tekemässä hoitotyön opinnäytetyössä tavoitteena oli etsiä isyydestä niitä tekijöitä, jotka vaikuttavat päihdeongelmaisen isän haluun ja motivaatioon raitistua. Tutkija oli tullut siihen tulokseen, että isyydellä on raitistumista edistäviä ja ehkäiseviä tekijöitä. Edistäviksi tekijöiksi oli todettu lapsen syntymä, syyllisyys ja häpeän tunteet, sekä huono omantunto omasta juomisesta. Avioeron tai avoerotilanteiden koettiin ehkäisevän raitistumista, sekä heikentävän vanhemmuutta. (Venäläinen 2010.)

3 Opinnäytetyön tarkoitus ja tehtävä

Opinnäytetyömme tarkoituksena on tuottaa sellaista tietoa, joilla palvelut saataisiin vastaamaan päihdeongelmaisten isien tarpeita. Tutkimuskysymyksillämme etsimme selvyyttä siihen, kuinka päihdeongelmaiset isät kokevat tullessa kohdatuiksi vanhempina, kuinka he ovat kokeneet isyyden osana elämäänsä, sekä sitä miten päihdekuntoutusta tulisi kehittää vanhemmuutta tukevaksi.

Tehtävänäimme oli haastatteluiden avulla kartoittaa toimeksiantajamme Sovatek – säätiön, Joensuun päihdepalvelukeskuksesta valittujen miesasiakkaiden kokemuksia ja ajatuksia isyyden merkityksistä heidän elämässään. Opinnäyte-

työssämme pyrimme tuomaan esiin asiakkaiden omaa ääntä ja toivomuksia isyysasioiden käsittelystä. Mielestämme on tärkeää se, että tuotetaan tietoa asiasta, jota on vielä melko vähän käsitelty yhteiskunnassamme.

Opinnäytetyöhöemme valikoitui kaksi tutkimuskysymystä:

1. Millaisia kokemuksia päihdeongelmaisilla miehillä on isäksi tulemisesta ja isänä olemisena?
2. Miten ja millaisia asioita päihdeongelmaiset isät haluaisivat käsiteltävän päihdehuollossa?

4 Tutkimuksen toteutus, aineiston hankinta ja analyysi

Haastattelumme kohdejoukkona oli viisi miestä, jotka olivat erilaisissa elämäntilanteissa, oman isyytensä, vanhemmuutensa ja päihdeongelmansa kanssa. Miehistä kaksi oli keski-ikäisiä ylittäneitä, yksi heistä oli hieman alle keski-ikäinen ja kaksi haastateltavista oli noin kolmekymmenvuotiaita. Kolme heistä oli haastatteluhetkellä päihdekuntoutusosaston asiakkaina, kaksi avohuollon palveluiden piirissä huumekorvaushoidossa. Kaikille miehille oli yhteistä se, että he olivat eronneet lastensa toisesta vanhemmasta. Miehet eivät nähneet lapsiaan kovin usein, mutta olivat kyllä yhteyksissä lapsiinsa, osa enemmän osa vähemmän. Haastattelut kestivät noin 20 minuutista noin 45 minuuttiin. Osalla miehistä oli levottomuutta ja keskittymiskyvyn puutetta haastatteluiden aikana.

4.1 Tutkimusidea ja prosessin kuvaus

Ennen opinnäytetyömme aloittamista pidimme yhteisen palaverin Itä-Suomen aluehallintoviraston aluekoordinaattorin ja Itä – Suomen sosiaalialanosaamiskeskuksen yksikön johtajan kanssa siitä, olisiko työllemme tarvetta. He totesivat opinnäytetyömme aiheen olevan ajankohtainen ja he kehottivat meitä ottamaan yhteyttä Sovatek – säätiöön, Joensuun päihdepalvelukeskukseen. Siellä kes-

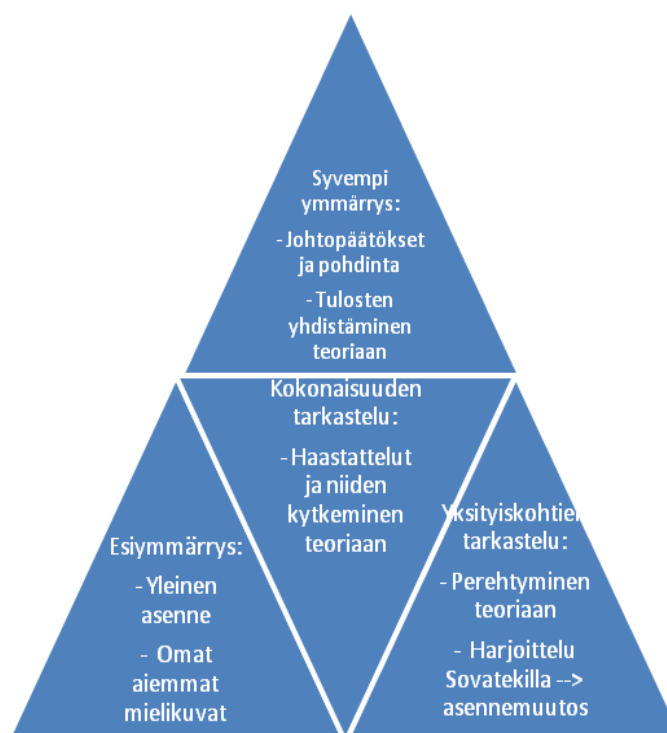
kustelimme aluejohtajan ja sosiaaliohjaajan kanssa. He kokivat ideamme ajan-kohtaiseksi omassa työssään. Teimme kirjallisen toimeksiantosopimuksen (Liite 1) ja tutkimuslupahakemuksen (Liite 2). Samalla sovimme, haastateltavien etsimisestä henkilökunnan avulla, aikatauluista, tiedotteista ja muista tutkimukseen liittyvistä asioista.

4.1.1 Kvalitatiivinen tutkimus

Ennen tutkimuksen aloittamista tutkija joutuu tekemään monenlaisia valintoja. Hän joutuu pohtimaan muun muassa, mikä olisi sopivin tutkimusstrategia. (Hirsjärvi ym. 2009, 164.) Aloittaessamme opinnäytetyötämme jouduimme pohtimaan erilaisten tutkimusstrategioiden välillä. Meille oli kuitenkin alusta asti ollut selvää, että haluamme tuoda esille haastateltavien omaa ääntä ja näkökulmaa, joten kvalitatiivinen tutkimus oli mielestämme tähän tutkimukseen sopivin vaihtoehto. Hirsjärven ym. (2009) mukaan kvalitatiivinen tutkimus on luonteeltaan kokonaisvaltaista tiedon hankintaa ja tieto kerätään luonnollisessa tilanteessa. (Hirsjärvi ym. 2009, 164). Tarkoituksenamme oli alusta lähtien valita kohdejoukko tarkasti, koska halusimme turvata haastateltaville mahdollisuuden tuen saamiseen tarvittaessa. Kvalitatiivisen tutkimuksen antama mahdollisuus toteuttaa tutkimus joustavasti ja muuttaa suunnitelmia olosuhteiden mukaisesti, sopi hyvin työskentelyyn kohdejoukkomme kanssa.

Kvalitatiivisella tutkimuksella ei ole tarkoitus pyrkiä tilastollisiin yleistyksiin, vaan se pyrkii kuvaamaan todellista elämää. Tutkimuksen kohdetta pyritään kuvaamaan aina mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Tiedonkeruun instrumentteina suositetaan ihmistä ja laadullisessa tutkimuksessa onkin tärkeää, että tutkittavien näkökulmat ja ääni pääsevät esille. Kohdejoukko valitaan tarkoituksen mukaisesti, ei sattumanvaraisesti. (Hirsjärvi ym. 2009, 161-180.) Tutkimuksessamme on hermeneuttinen näkökulma, jossa ihmiskäsitys, tutkimuksen aikana lähtee siitä, että ihmisen kokemukset, merkitykset ja yhteisöllisyys ovat keskiössä. Tutkijan kannalta tärkeitä tietokysymyksiä ovat muun muassa ymmärtäminen ja tulkinta. Tutkijan tulee ymmärtää, että tutkimuksella yritetään etsiä tuloksista tulkinnoille sääntöjä, joiden avulla tutkimusaineistosta voidaan oivaltaa niin sanottuja oikeita ja vääriä tulkintoja. Hermeneuttinen tutkimus on osa hermeneutiikkaa, jossa kaksi avainkäsitettä on esiyymmärrys ja hermeneuttinen ke-

hä. Esiymmärryksen ideana on se, että asioiden ja ilmiöiden ymmärtäminen on aina tulkintaa ja kaiken ymmärtämisen pohjana on se, että aikaisemmin käsitelty on jo aiemmin ymmärretty. Hermeneuttinen tutkimus ymmärretään pääni-mikkeenä tutkimuksille, jotka käsittelevät ihmisen kokemusmaailmaa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 34-35.) Kuviossa 1 olemme pohtineet omaa tutkimusprosessi-amme hermeneuttisen ajattelun mukaan.

KUVIO 1: Tutkimusprosessimme kuvaus hermeneuttisen ajattelun mukaan.

4.1.2 Aineistonhankinta menetelmänä teemahaastattelu

Laadullisessa tutkimuksessa tietoja voidaan kerätä monin eri menetelmin. Teemahaastattelussa ihmisen vapaalle puheelle pyritään antamaan tilaa. Yleisimpiä menetelmiä ovat haastattelu, kyselylomakkeet, havainnointi tai päiväkirjoihin tai arkistoihin perustuva tieto. (Hirsjärvi, ym. 2009, 183.) Teemahaastattelussa edetään etukäteen valittujen teemojen avulla. Lisäksi voidaan apuna käyttää tarkentavia kysymyksiä. Kysymysten tulee antaa vastauksia tutkimuksen tarkoitukseen, ongelman asetteluun tai tutkimustehtävään. Valitut teemat perustuvat siihen, mitä ilmiöstä jo tiedetään entuudestaan. Teemojen sisältämien kysymysten on oltava suhteessa tutkimuksen viitekehykseen. (Tuomi & Sarajärvi 2009.

75.) Hirsjärven ym. (2009) mukaan teemahaastattelua käytetään erityisesti kasvatus- ja yhteiskuntatieteellisissä tutkimuksissa, koska se vastaa monia kvalitatiivisen tutkimuksen lähtökohtia. (Hirsjärvi ym. 2009. 208). Haastatteluissa käyttämämme runkoa voi tarkastella liitteestä 4. (Liite 4).

4.1.3 Aineiston hankinta

Mielestämme haastattelumenetelmän suunnittelussa tuli ottaa huomioon päihdeongelmaisten henkilöiden mahdollinen keskittymiskyvynhäiriö, sekä kognitiiviset ongelmat. Käyttämällä yksilöhaastattelua pyrimme saamaan aikaan mahdollisimman luotettavan tuloksen ja huomioimaan haastateltavien mahdolliset erityisvaikeudet. Haastattelurungon suunnittelimme niin, että se ohjaisi luontevasti keskustelua ja lisäksi teimme apukysymyksiä, joilla saatoimme auttaa kysymyksiin vastaamista. (Hirsjärvi, ym. 2009, 186.)

Haastattelumenetelmäksi valitsimme teemahaastattelun. Menetelmänä se sopi parhaiten niihin teemoihin ja aihekokonaisuuksiin, joihin etsimme informaatiota. Ennen haastattelurungon kokoamista olimme jo perehtyneet teoretietoon ja olimme suunnitelleet opinnäytetyömme tutkimuskysymykset. (Liite 4). Haastattelumenetelmän valintaan vaikutti pyrkimyksemme saada haastattelutilanteesta mahdollisimman rento, kiireetön ja tietoa tuottava tilanne. Kuten Hirsjärvi ym. (2009) toteavat, haastattelutilanne etenee jouhevasti ennalta suunniteltujen aihepiirien mukaan, toisten puhuessa pidempään tai lyhyempään tietystä aihepiiristä omien intressiensä mukaan. (Hirsjärvi ym. 2009. 210-211.)

Haastattelut toteutimme Joensuun Sovatekin - tiloissa. Haastattelutilamme oli rauhallinen ja miellyttävä, sekä haastateltaville entuudestaan tuttu. Aloitimme tutkimusaineiston keräämisen kesäkuussa 2012 ja viimeisimmät haastattelut saimme toteutettua heinäkuussa 2012. Aikataulumme viivästyi hiukan, koska kaksi haastatteluun tulossa olevista asiakkaista eivät saapuneet paikalle. Osa haastateltavistamme tuli avokuntoutuksen kautta. Osasimme odottaa, että sitoutuminen sovittuun tapaamiseen olisi osalle haastateltavista vaikeaa. Uusien haastateltavien etsiminen vei oman aikansa. Toimitimme haastateltaville ja henkilökunnalle omat tiedotteensa, joissa kerroimme työstämme ja sen tavoitteista. Sovimme että henkilökunta kertoo tutkimuksestamme asiakkaille ja jakaa

tutkimukseen osallistuville tiedotteet, jota voi tarkastella liitteestä viisi. (Liite 5). Nauhoitimme haastattelut, joten ennen haastatteluja annoimme haastateltaville aikaa tutustuta haastattelulupalomakkeeseen (liite 6). Ennen haastatteluiden aloittamista korostimme jokaiselle erikseen, mistä tässä haastattelussa on kysymys. Painotimme haastateltaville sitä, ettei heidän henkilöllisyytensä paljastu työn missään vaiheessa ja hävitämme nauhoitteet asianmukaisesti työn valmistuttua.

4.1.4 Aineistolähtöinen analyysi

Tuomen ja Sarajärven (2009) mukaan haastatteluista saatu tutkimusaineisto litteroidaan. Litterointi tapahtuu niin, että esimerkiksi haastattelut puretaan kirjalliseen muotoonsa ja siitä alleviivataan tekstistä eri väreillä kuvaavia ilmaisuja, jotka kerätään erilliselle konseptille. He kuvaavat teoksessaan aineistolähtöistä analyysia kolmivaiheiseksi. Tutkimusaineiston litteroinnin jälkeen aineisto pelkistetään, jonka jälkeen aineisto ryhmitellään ja viimeinen prosessointivaihe analyysissa on teoreettisten käsitteiden luominen aineiston pohjalta. Pelkistettäessä aineistosta karsitaan epäolennainen informaatio pois. Pelkistämistä ohjaa tutkimustehtävä, jonka avulla aineistosta poimitaan olennaiset ilmaukset. Tämän vaiheen jälkeen aineisto ryhmitellään, eli konseptille kerätyt ilmaukset ryhmitellään samankaltaisuuksien mukaan. Ryhmitellyt ilmaukset yhdistetään luokaksi ja jokainen luokka nimetään luokan sisällön mukaan. Tässä työvaiheessa aineisto tiivistyy, koska yksittäiset tekijät, ilmaiset tiivistyvät yleisemmäksi käsitteeksi. Käsitteellistämässä muodostetaan edellä mainittujen ilmaisujen ympärille teoreettisia ilmauksia, joiden avulla saatu informaatio liitetään teoreettisiin käsitteisiin ja johtopäätöksiin. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108-113.)

Aineiston litteroinnin aloitimme mahdollisimman pian haastattelujen päätyttyä. Haastateltavamme vastasivat kysymyksiimme todella laajasti, joten aineistoa kertyi paljon kysymysten ulkopuolelta. Täysin asiaan kuulumattoman aineiston jätimme aineistosta pois. Tällaista materiaalia olivat esimerkiksi laajat kuvaukset omissa kaveriporukoissa vietetystä ajasta. Haastattelulomakkeen suunnittelimme etukäteen niin, että kysymykset etenevät teemoittain. Merkitsimme saamamme aineistoin matriisiin erivärein, ryhmitellen aihepiirien mukaan (Liite 3; 1-5). Näin oli helpompi löytää runsaasta aineistostamme tiettyjen teemojen tois-

tumista. Tämän jälkeen kokosimme eri teemojen sisältä samankaltaiset ilmaukset ja muutimme ne yleistyksiksi. Saamamme johtopäätökset kirjoitimme auki ja lisäksi teimme vielä tutkimuksen lopputuloksesta selventävän taulukon, kts. kuvio 2, s.25. Lisäksi teimme analysointi prosessistamme selventävän analyysipölyn, jota voi tarkastella liitteestä seitsemän. (Liite 7).

5 Tutkimustulokset

Aineistostamme saimme pääteemoiksi tuen tarpeet, huolen, ulkopuolisuuden ja syyllisyyden tunteet, isyyden merkityksellisyys ja voimaannuttavat vaikutukset, sekä isyyden tukemisen päihdehuollossa. Halusimme vahvistaa tulkintaamme haastateltavien kommentteilla, joita olemme sijoittaneet tekstin yhteyteen. Suorat lainaukset olemme erotelleet kirjain-numero yhdistelmällä haastateltavien anonymiteetin säilyttämiseksi. Tutkimustulosten esittelyn loppuun olemme sijoittaneet kokoavan kaavion selventämään tuloksia. (Kuvio 1.) Lainauksiin merkitsemämme H1-H5, eivät ole kronologisessa järjestyksessä, suhteessa haastatteluihin.

5.1 Isyyden kokeminen ja siinä tukeminen

5.1.1 Tuen tarpeita

Haastateltavista miehistä osa kertoi, etteivät he ole juurikaan keskustelleet isyysasioista. Näiden miesten kohdalla ei ollut nähty tarpeelliseksi keskustelua vanhemmuuteen liittyen. Haastateltavat kertoivat, että keskustelulle olisi ollut tarvetta, mutta kävi ilmi, ettei omalle isyyden pohtimisille ja keskustelulle siitä ole ollut tilaa. Esimerkiksi ero-prosessin aikana huomio lapsesta siirtyi neuvotteluihin toisen vanhemman kanssa. Huomioitavaa on, että päihteiden käyttö on vienyt voimavaroja ja mielenkiintoa perhe-elämästä ja isyysasioista muihin asioihin, kuin niistä keskustelemiseen. Huomionarvoista on myös se, ettei esimerkiksi neuvolassa näiden miesten kohdalla ole ruvettu keskustelemaan isyysasioista.

Haastateltavat toivat selkeästi esiin mielikuvan siitä, minkälainen olisi hyvä isä ja minkälaiset tehtävät siihen heidän mielestään kuuluvat. Isälle kuuluvista tehtävistä osa vastaajista oli melko hyvin perillä, luetellen niitä tehtäviä, joita isälle kuuluisi. Kaikki vastaajat toivat esille sen, ettei voimavaroja isyyden hyvään hoitamiseen ollut riittävästi päihdeongelman vuoksi.

Haastatteluissa otimme esiin oman isän mallin vaikutuksista vastaajien omaan isyyteen. Kolmella vastaajalla oli päihdeongelmainen isä, ja kaksi kertoi isiensä olleen liian ankaria, etäisiä ja pelkoa herättäviä. Kaikki vastaajat olivat jääneet lapsuudessa vaille oman isän tukea ja kannustusta. Vastaajat kertoivat pyrkimyksestään toimia päinvastoin kuin oma isä, kuitenkin siinä onnistumatta. Haastateltavat olisivat halunneet antaa lapsilleen sellaisia kokemuksia, joita ilman he itse olivat jääneet. Tämän vuoksi useimmilla vastaajilla oli huono omatunto oman isyyden hoitamisesta.

Alistava, voimakas persoona siinä meidän perheessä, aika välinpitämätön. silleen vapaa ei ollu rajoja eikä tuettu missään, sit ajattelin että yritän kääntää vähän (H1.)

5.1.2 Huolen, ulkopuolisuuden ja syyllisyyden tunteet

Huoli lapsista ja syyllisyyden tunteet tulivat esiin kaikkien vastaajien kohdalla. Syyllisyyttä he tunsivat siitä, etteivät ole pystyneet/kyenneet olemaan mukana lapsensa elämässä. Isyyden huonosta hoitamisesta aiheutui pettymyksen ja syyllisyyden tunteita, joita kukaan ei salannut tai kaunistellut. Kaikki miehet kertoivat ajattelevansa paljon lapsiansa. Huoli lasten hyvinvoinnista ja pärjäämisestä oli usein mielessä. Toisaalta he toivat esille huolensa siitä, etteivät lapset ottaisi mallia heistä. Isompien lapsien isät olivat sitä mieltä että lapset olivat oppineet heiltä, kuinka ei kannattaisi tehdä.

Isyyden haasteista kysyttäessä kaikki toivat esille niitä ongelmia, joita lapsistaan erillään asuminen oli aiheuttanut. Isän roolia on vaikea hoitaa ja pysyä mukana lapsen eri kehitysvaiheissa silloin, kun ei näe lasta kuin satunnaisesti.

Kun on nuo välimatkat, ettei oo sitä isän roolia (H5.)

Yksi haastateltava kertoi kuinka rankkana oli kokenut ulkopuolisuuden, niin lapsen, kuin perheen elämässä. Tämä oli syynä siihen, että hän aloitti alkoholin käytön salaa. Joidenkin kohdalla yhteydenpito lapsiin ja lasten tapaamiset olivat haasteellisia.

Onhan siinä kaikennäköistä, se on eriasia ku jokapäivä näkee lastaan, ne vaikeudet ei tunnu sellasilta. Jokapäivä kun et nää ne vaikeudet tulee nenän eteen yllättäen, joku asia voi tuntuu silleen et talo sortuu (H3.)

Syällisyyttä haastateltavat kokivat päihteiden käytöstään ja huonosta isyyden hoitamisesta. Kaikki vastaajat toivat esiin huolensa lapsistaan ja syällisyyden tunteita siitä, etteivät ole pystyneet tai kyenneet olemaan mukana lapsensa elämässä.

Onhan se lapsi pettyä aina kun sortuu näihin (H3.)

Tieto isäksi tulemisesta oli suurimmalle osalle täydellinen yllätys. Vain yhden vastaajan kohdalla raskaus oli suunniteltu ja toivottu. Lapsen syntymän vastaajat kokivat herkkänä kokemuksena, jossa asia konkretisoitui.

Neuvolassa asioidessa ja erotilanteissa ulkopuolisuuden tunne oli muutamilla vastaajista melko voimakas. Osa miehistä koki joutuneensa syrjäytetyksi neuvolassa, sekä kasvatus- ja perheneuvolassa. Haastateltavat kokivat, että lapsi ja äiti otettiin keskiöön tapaamisten aikana. Vanhemmuudesta keskusteltiin yleisesti, mutta isyyttä ei käsitelty tapaamisten yhteydessä.

Koin itteni aika ulkopuoliseksi (H3.)

5.1.3 Isyyden merkityksellisyys ja voimaannuttavat vaikutukset

Haastateltavat kertoivat isyyden tuoneen heille positiivisia kokemuksia ja hyvänolontunnetta elämään. Osa kertoi muuttuneensa ihmisenä ja ajatusmaailman oli muuttunut isyyden myötä. Lasten tapaamisten aikana ei käytetty päih-

teitä, mutta lasten lähtiessä pois, juominen lisääntyi, johtuen eroahdistuksesta ja pahanolontunteesta. Isompien lasten isät kokivat lapsensa itsensä tukijoina. Kaiken kaikkiaan isyys koettiin rikkautena. Isyys antoi motivaatiota yrittää ja jak-saa eteenpäin. Isyydellä oli positiivisia vaikutuksia, niin päihdeongelman hoi-toon, kuin yleensä elämän ongelmien ratkomiseen. Yhteydenpito lapsiin oli haastateltaville erityisen tärkeää. Oma lapsi oli useille ainoa positiivinen asia elämässä, jonka vuoksi kannatti vielä yrittää.

Varmaan oon hengissä sen takia (H5.)

5.2 Isyyden tukeminen päihdehuollossa

Tutkimustuloksista korostui kolme teemaa, jotka olivat keskusteluiden puute, vertaistuen tarpeellisuus ja oman isän roolin parantaminen. Päihdepalveluiden suhteen miehillä oli erilaisia odotuksia ja kokemuksia.

Täällä hoidetaan vaan sitä päihdeongelmaa (H2)

Ne haastateltavat, jotka olivat keskustelleet isyysasioista, toivat ilmi, että sitä oli käsitelty vertaistuen voimin. Miehet olivat keskustelleet keskenään, esimerkiksi päihdekuntoutuksessa ollessaan, Keskustelua oli syntynyt isyydestä ja päih-teidenkäytön vaikutuksista isyyteen. He olivat kokeneet tämän toimivaksi ja hy-väksi tavaksi, koska keskustelun toinen osapuoli oli jokseenkin samankaltaises-sa tilanteessa. Tämän vuoksi keskustelu oli vapautuneempaa, eikä ketään tuo-mittu tekojensa perusteella. Yksi heistä kuitenkin toi ilmi, ettei päihdekuntoutuk-sessa olla isyysasioita käsittelemässä, vaan hoitamassa päihdeongelmaa ja omia asioitaan kuntoon.

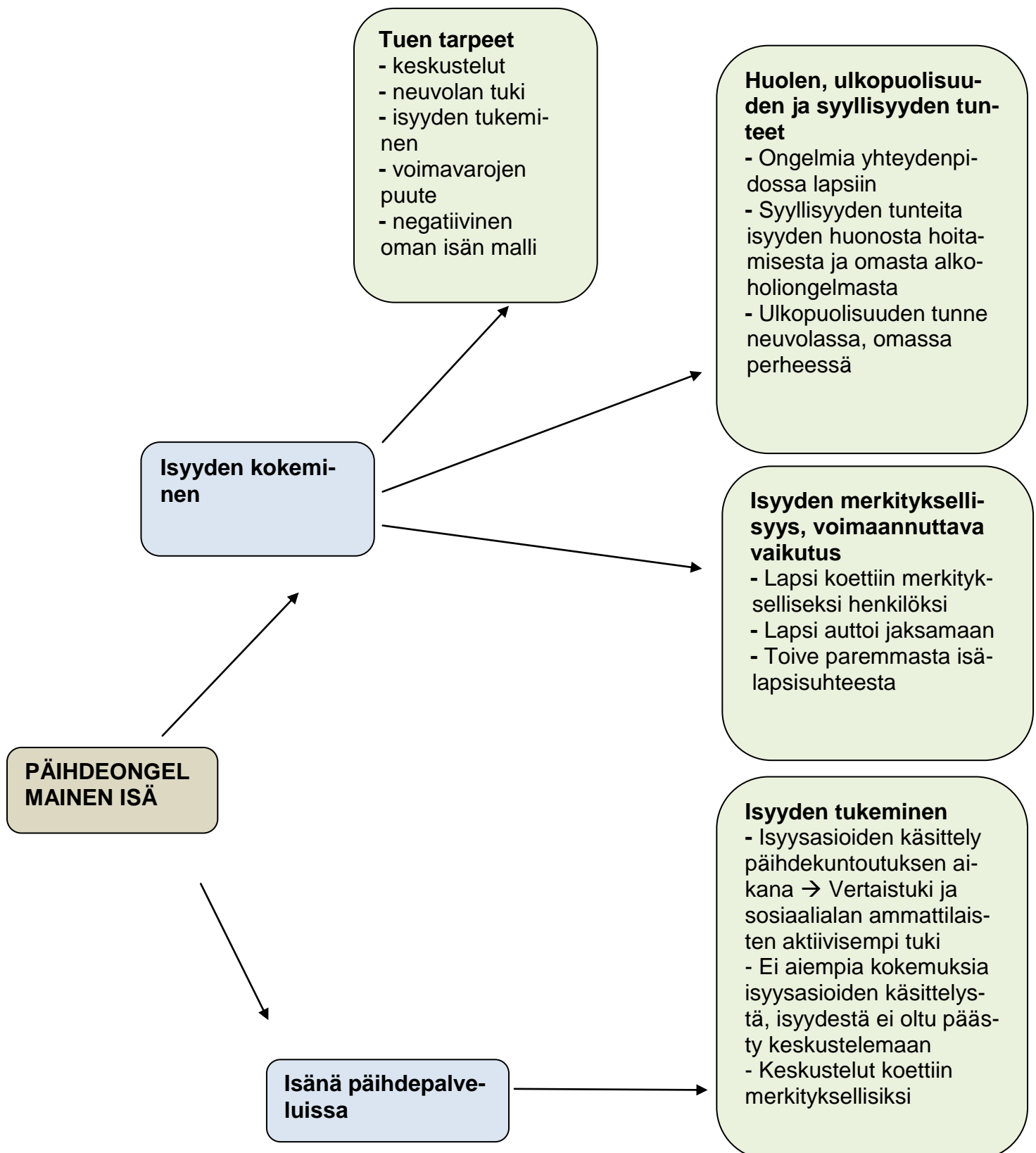
Päihdekuntoutusyksikössä ollaan myö jotakin toisten ukkojen kanssa huplateltu siitä...en mie täällä vanhemmuuden epäonnistumisen takia oo (H2.)

Tutkimusaineistostamme kävi ilmi, että miehet pohtivat tai olivat pohtineet pal-jon isän roolinsa parantamista. Osa miehistä innostui miettimään sitä, millainen olisi oikeanlainen, hyvän isän malli. Usein tiedettiin ja ymmärrettiin se, millaiset ovat hyvän isän kriteerit, mutta ei ollut toimittu omien ihanteiden tai mielikuvien

tavoin. Huomionarvioista oli se, että vain yksi vastaajista oli käynyt hakemassa konkreettista opastusta omaan vanhemmuuteen ja isyyteen kasvatus- ja perheneuvolasta.

Itse asiassa keskustelutilanteita ei oo ollu (H3.)

Tuloksia selventämään laadimme kokoavan taulukon, jota voi tarkastella seuraavalla sivulla. Taulukon avulla tuloksia voi tarkastella yksityiskohtaisemmin. (Kuvio 1.)

KUVIO 1. Tulostaulukko

6 Pohdinta

Tässä luvussa tarkastelemme tekemiämme johtopäätöksiä, tavoitteiden toteutumista ja arvioimme käyttämiämme menetelmiä. Tarkastelemme opinnäytetyömme prosessia, sen luotettavuutta ja eettisyyttä. Pohdimme jatkotutkimusmahdollisuuksia, sekä lopuksi kuvailemme oppimisprosessiamme.

6.1 Johtopäätökset

Tutkimustuloksistamme kävi selkeästi ilmi päihdeongelmaisten isien tarve keskustella isyyteen liittyvistä asioista. Lisäksi kävi ilmi, että heillä on selvittämättä jääneitä isyyteen liittyviä ilmiöitä, joita ei ole käsitelty minkään tahon toimesta. Huolestuttavaa oli se, ettei isyyttä ole nähty voimavarana. Lisäksi miehet toivat esiin paljon syyllisyyden tunteita isyyteen ja päihdeongelmaan liittyen.

Tutkiessamme isiä päihdepalveluiden asiakkaina miehet toivat esiin tarpeen käsitellä asioita sosiaalialan ammattilaisten kanssa aktiivisemmin. Miehet kertoivat haastatteluissa muun muassa tarpeen keskustella erotilanteisiin liittyvistä asioista, sekä heille kuuluvista oikeuksista ja palveluista. Kuten Pohjola (1999) toteaa, että sosiaalityön tutkimuksissa ja keskusteluissa on korostettu asiakkaiden tarpeiden parempaa huomioon ottamista, sekä sosiaalityön prosessin asiakaslähtöisyyttä. (Pohjola. 1999. 55.)

Haasteellisuutena isyydessä korostettiin ikävän tunteita, sekä pitkiä välimatkoja isän ja lapsen välillä. Erotilanteissa lapset olivat jääneet äidille lukuun ottamatta huostaan otettua lasta. Vuorovaikutus isien ja lasten välillä oli, sekä haasteellista, että vähäistä. Näistä seikoista johtuen isien oli vaikea pysyä mukana lapsen kehityksen eri vaiheissa. Sinkkosen (2002) mukaan suhde lapseen muuttuu lapsen iän myötä. (Sinkkonen 2002, 47.) Tämän vuoksi koemme isien varhaisen osallistumisen neuvolatoimintaan tärkeänä. Tienvieri (2011) toteaa, että vieläkin vallitsevana ajatuksena vanhemmuudesta on se, että puheella vanhemmuudesta tarkoitetaan käytännössä kuitenkin äidin ja lapsen välistä suhdetta. (Tienvieri 2011, 13.)

Pohdimme, miksi lapsien motivoivaa ja voimaannuttavaa vaikutusta ei hyödynnetä päihdeongelmaisen isän kuntoutusprosessissa. Isät toivat haastatteluissa selkeästi esille sen, että lapset olivat voimavara, jonka avulla jaksoi vielä yrittää. Ekström ym.(2002) tuo myös esille sen, että silloin kun voimavarat ovat lopussa ja ei ole enää edellytyksiä selvittää tilanteestaan, ihminen tarvitsee enemmän muiden antamaa tukea. (Ekström, Leppämäki & Vilén, 2002, 23;55.) Mielestämme on huomioitava, että lasta ei saa kuitenkaan kuormittaa isän kuntoutusprosessilla. Ei voi olettaa, että lapselta vaadittaisiin aktiivista osallistumista raskaaseen kuntoutumisprosessiin. Lapsen olemassaolo ja miehen halu parantaa isyyttään ovat tutkimuksemme valossa motivoivia tekijöitä.

Omalta isältä saatu malli kuvattiin negatiivisena, tuoden esiin kokemus, joko alkoholisoituneesta tai alistavasta isästä. Haastateltavat olivat pettyneitä omien isiensä toimintamalleihin. Kaikki haastateltavat toivoivat omille lapsilleen parempaa lapsuutta ja positiivisempia vaikutuksia isästä. Eniten syyllisyyttä haastateltavat kokivat juuri siitä, etteivät olleet pystyneet toteuttamaan tätä tavoitetta. Isäksi tulemisen vaiheesta kysyttäessä haastateltavat kertoivat raskauden olleen heille yllätys ja suunnittelematon. Vanhemmuuden tehtävistä oli tietoa vain vähäisesti. Horpun ym.(2011) mukaan tulevaan vanhemmuuteen vaikuttavat lapsuuden kokemukset, sen hetkinen elämäntilanne, sekä aiemmat kokemukset lapsista ja lasten hoidosta. (Horppu ym. 2011, 11.) Tutkimustulostemme valossa ylisukupolvisuus oli selkeästi nähtävissä. Haastateltavilla oli halu toimia toisin, kuin oma isä. Mielestämme tämä johtui siitä, että miehiltä puuttui toimintamalli toimivasta isyydestä, joten he epäonnistuivat pyrkimyksissään muutokseen.

Mielestämme isien ehdottama vertaistuki voisi olla toimivin keskustelumenetelmä. Mielestämme ryhmän antaman tuki ja samankaltaisten kokemusten läpikäyminen helpottavat vuorovaikutusta. Ekströmin ym.(2002) mukaan jokainen ihminen tarvitsee toista ihmistä ollakseen ihminen. Peilaamalla omia ajatuksiin ja tuntojaan toisen kautta vuorovaikutuksen avulla, ihminen rakentaa kuvaa itsestään. Näin hän voi myös saada uusia merkityksiä elämälleen. (Ekström, Leppämäki & Vilén, 2002, 23;55.) Mielestämme päihteistä riippuvainen ihminen voisi kääntää riippuvuusongelmansa positiiviseksi riippuvuudeksi. Ahtialan ja

Ruohosen (1998) mukaan positiivisella riippuvuudella tarkoitetaan ilmiötä, joka tukee yksilön elämän hallintaa ja hyvinvointia. (Ahtiala & Ruohonen. 1998, 143 – 146.) Esimerkiksi vertaistukiryhmä voisi tuoda yksilön elämään positiivisia riippuvuuksia yhteisen tekemisen tai harrastusten kautta. Haluamme tarkentaa kuitenkin, ettemme tässä tarkoita riippuvuutta yksittäisestä henkilöstä. Miesten esiin tuoma tarve keskustella sosiaalialan ammattilaisten kanssa oli mielestämme perusteltua. Jäimme kuitenkin pohtimaan sitä, kuinka käytännössä miehet saataisiin kohtaamaan sosiaalityöntekijä.

Omissa johtopäätöksissämme oli samankaltaisuutta Kososen (2011) tutkimuksen johtopäätösten kanssa. Esimerkiksi haastateltavien ikä vaikutti kokemukseen ja käsitykseen isyydestä. (Kosonen 2011, 685.) Lukiessamme Kososen tekstiä, koimme, että olemme päässeet syvemmin keskustelemaan haastateltaviemme kanssa. Kosonen (2011) huomioi tekstissään, että haastateltavien päihdeisien kertomukset ovat pinnallisia. Vain yksi Kososen haastateltavista kertoo enemmän kuin pinnallisesti omasta tilanteestaan. (Kosonen 2011, 685.) Oman haastattelumme syvällisemmät vastaukset voisivat johtua siitä, että kyselylomakkeemme olivat keskustelua herättäviä. Lisäksi mielestämme haastattelun alkuvaiheessa miehet testasivat tietämystämme käsiteltävästä asiasta, jonka jälkeen keskustelu oli luontevampaa. Esimerkkeinä voitaneen mainita, että miehet kertoivat avoimesti intiimeistä ja henkilökohtaisista asioista kysymystemme ulkopuolelta. Miehet kertoivat myös esimerkiksi hylätyksi tulemisen tunteesta ja ulkopuolisuudesta omassa perheessä, myönsivät omia virheitään ja pohtivat sitä, miten oma isä on vaikuttanut omaan isyyteen ja vanhemmuuteen.

6.2 Tavoitteiden toteutuminen ja menetelmän arviointi

Tutkimuksemme tavoitteena oli lisätä tietoa päihdeongelmaisten miesten isyykokemuksista. Halusimme tietoa myös siitä kokevatko he tarvetta käsitellä isyyttä ja minkälaiset keinot olisivat heidän mielestään toimivia. Tutkimuksessa käytimme laadullisen tutkimuksen menetelmää, metodina teemahaastattelua.

Aineistonkeruumenetelmänä käytimme yksilöhaastatteluja. Yksilöhaastattelujen avulla saimme runsaasti materiaalia isyyttä koskevista asioista. Hirsjärvi ym. (2009) haluavat korostaa sitä, että haastateltava on subjekti ja hänelle on an-

nettava mahdollisuus kertoa itsestään tutkimustilanteessa mahdollisimman vapaasti. Haastateltavalla on oikeus olla aktiivinen ja merkityksiä luova osapuoli. (Hirsjärvi ym. 2009, 25.) Haastattelutilanteet olivat rentoja ja miehet vastasivat mielellään kysymyksiimme. Nauhoitimme kaikki haastattelut, mikä ei näyttänyt häiritsevän haastateltavia. Ennen haastatteluja kerroimme heille myös siitä, että nauhoitukset tuhoetaan työn valmistuttua ja heidän anonymiteettinsä säilyy.

Mielestämme perehtymisemme teorian tietoon, sekä haastattelujen onnistuminen auttoivat meitä saavuttamaan opinnäytetyöllemme asettamamme tavoitteet. Tuskin olisimme saaneet riittävästi tutkimusaineistoa ilman toimeksiantajamme työntekijöiden apua ja haastateltavien avoimuutta.

Tutkimustulokset vastasivat mielestämme hyvin tutkimuskysymyksiimme, jotka olivat: Millaisia kokemuksia päihdeongelmaisilla miehillä on isäksi tulemisesta ja isänä olemisesta, sekä miten päihdeongelmaiset miehet haluaisivat isyysasioita käsiteltävän päihdekuntoutuksen aikana. Tutkimuskysymystemme avulla saimme tutkimustuloksia, joita voidaan hyödyntää Joensuun päihdepalvelukeskuksen toiminnassa.

6.3 Opinnäytetyöprosessin luotettavuus ja eettisyys

Mietimme paljon eettisiä ja tutkimuksen luotettavuuden kannalta olennaisia kysymyksiä valittuamme opinnäytetyön aiheemme. Kyselylomaketta suunnitellessamme otimme huomioon päihdeasiakkaiden erityistuen tarpeita, joita voivat olla esimerkiksi keskittymiskyvyn häiriöt, kognitiiviset ongelmat tai mielenterveysongelmat. Halusimme varmistaa, että heillä olisi mahdollisuus saada ammattilaisten apua, mikäli tarvetta siihen ilmeni. Tämän vuoksi kyselyimme vastavat miehet valittiin asiakkaista, joilla on hoitosuhde Joensuun päihdepalvelukeskuksella.

Koivula ym. (2002) toteavat, ettei opinnäytetyötä saa tehdä oman uteliaisuuden vuoksi, vaan sille tulee olla perustellut ja aiheelliset tarkoitukset. (Koivula, Suihko & Tyrväinen 2002, 53). Opinnäytetyömme on tehty toimeksiantajan toiveesta. Lisäksi työllemme on tarvetta yhteiskunnallisen ja päihdepalveluiden

kehittämisen näkökulmasta, joten voidaan sanoa, että emme ole tehneet opin-
näytetyötämme pelkän uteliaisuuden takia.

6.3.1 Luotettavuus

Arvioidessamme aineistomme laatua ja luotettavuutta tutustuimme Ulla Koso-
sen (2011) väitöskirjaan. Hän on tehnyt tutkimusta päihdeisyydestä, pohtinut
stereotyyppioita päihdeisyyteen liittyen, pyrkien tuomaan heidän ääntään kuulu-
viin. (Kosonen 2011, 679 – 685). Muodostaessamme kokonaiskuvaa kohde-
ryhmästämme tutustuimme tutkimuksiin, jotka käsittelevät päihdeongelmaisia
isiä. Näin halusimme laajentaa ajatusmaailmaamme ja näkökulmaamme päih-
deongelmaisista isistä. Pyrimme tällä tavoin estämään stereotyyppioita kohde-
ryhmäämme liittyen. Reflektoimme omia ennakkokäsityksiämme prosessin eri
vaiheissa työparin kanssa.

Tutkimusluvan hankkiminen on yksi tärkeimmistä prosesseista opinnäytetyötä
ajatellen. Sen anominen voi kestää muutamasta päivästä jopa pariin kuukau-
teen, eikä ennen sen saamista voi aloittaa aineiston keräämistä. (Koivula ym.
2002, 53-54.) Heti saatuaamme haastattelurungon valmiiksi ja opinnäytetyömme
suunnitelman hyväksytyksi, menimme Joensuun päihdepalvelukeskuksen alue-
päällikön puheille, joka hyväksyi haastattelumme ja suunnitelmamme. Teimme
Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun ohjeiden mukaisen tutkimuslupahake-
muksen, jonka aluepäällikkö allekirjoitti. Tutkimusluvista on olemassa kopiot
kaikilla osapuolilla. (Liite 2).

Laadullista tutkimusta tehdessämme, meidän tuli ottaa tutkimuksen eri vaiheis-
sa huomioon seikkoja, jotka ovat tutkimuksen luotettavuuden kannalta tärkeitä.
Janhosen ja Nikkosen (2003) mukaan tutkimuksen luotettavuuteen vaikuttaa
tutkijat, heidän taitonsa, aineiston laatu, analysointi, sekä tutkimustulosten esit-
täminen. Analysoinnissa tulee lisäksi ottaa huomioon se, että aineisto on pelkis-
tetty niin, että analysoitava aineisto kuvaa luotettavasti tutkittavaa asiaa. (Jan-
honen & Nikkonen 2003, 36.)

Tutkijoina olemme melko kokemattomia. Perehdyimme kirjallisuuteen laajasti ennen tutkimuksemme aloittamista, sekä opinnäytetyömme toteutusvaiheen aikana. Neuvoa saimme ohjaavilta opettajilta, sekä toimeksiantajamme niimeämältä ohjaajalta. Pyrimme myös siihen, että kirjoittamisen eri vaiheissa olimme molemmat tekijät samassa tilassa, jotta pystyimme vertailemaan ajatuksiamme ja sitä, että molemmat ovat ymmärtäneet asiat samalla tavoin. Näin saimme tekstiimme kaksi näkökulmaa siitä, että asiat on ymmärretty relevantisti.

Aineiston laadun luotettavuudesta kävimme pitkän pohdinnan. Työmme luotettavuutta pyrimme lisäämään sillä, että toimeksiantajamme valikoi työhömmme sopivat miehet. Kuulan (2006) mukaan haastateltavia ei voi noin vain haalia, vaan heidän tulee olla vapaaehtoisesti mukana haastattelussa, edustaa haastateltavaa joukkoa/ilmiötä, sekä heidän tulee antaa suostumus haastatteluun. (Kuula 2006, 147–152.) Pohdimme sitä seikkaa, ovatko haastateltavat miehet riittävän motivoituneita tutkimukseemme. Koemme tämän haastateltavien valintatavan hyväksi, koska se antoi meille runsaasti aineistoa ihmisistä eri elämäntilanteissa. Haastateltavat saapuivat haastattelutilanteeseen omasta vapaasta tahdostaan, sekä täyttivät kohderyhmämme kriteerit.

Arvioimme aineiston laatua myös haastatteluidemme määrällä. Haastatteluita saimme viisi. Haastattelut kestivät noin 20 minuutista noin 45 minuuttiin. Osa haastateltavista kertoi tilanteestaan enemmän, osa vähemmän. Tutkimuksemme on kvalitatiivinen tutkimus. Kvalitatiivisen tutkimuksen teoriaan pohjaten, Hirsjärven ym.(2009) mukaan, tarkoitus ei ole pyrkiä tilastollisiin yleistyksiin, vaan tutkimus pyrkii kuvaamaan todellista elämää. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkimuksen kohdetta pyritään kuvaamaan aina mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. (Hirsjärvi ym. 2009, 151-164.) Aluksi viisi haastateltavaa tuntui vähäiseltä määrältä, mutta saamamme runsaan aineiston perusteella koemme sen olevan riittävä.

Käytetty analyysitapa tulee ilmaista selkeästi. Saadusta informaatiosta täytyy erottua lähteistä saatu tieto, tiedonantajien lausunnot, sekä oma ajattelu ja tulokset on osattava erottaa. Kirjallisuus tutkimusmenetelmistä puoltaa sitä, että

tulosten julkaisemisen suhteen on oltava relevantti ja kaikki tarpeellinen tieto tulee julkaista. Kirjoittajat painottavat tekstissään raportoinnin rehellisyyttä. (Koi-vula ym. 2002, 53.) Kerroimme aineistostamme rehellisesti sen, mitä haastatellut pitivät sisällään. Litterointi vaiheessa poistimme aiheeseen kuulumattomia puheita.

Olemme pyrkineet tuomaan esiin käyttämämme analyysitavan mahdollisimman selkeästi. Lukijan nähtävillä on sekä kirjallinen, että graafinen esitys toteutetusta analysointimenetelmästä. Pyrimme siihen, että onnistuimme erottamaan omat tulkintamme ja haastateltavien oman äänen toisistaan, jottei opinnäytetyömme luotettavuus ja eettisyys kärsisi. Edellä mainittuja virheitä pyrimme estämään myös siten, että pyysimme ohjaajiamme ja toimeksiantajaamme lukemaan opinnäytetyömme.

Opinnäytetyötä tehdessämme meidän tuli huomioida kohderyhmämme erityisvaikeudet. Useamman haastateltavan kohdalla oli nähtävissä keskittymiskyvyn puutetta. Tämän näyttäytyi puheen toistuvana epäloogisuutena, kehon rauhatomuutena sekä impulsiivisena käytöksenä. Pohdimme, oliko siihen syynä jännitys, vieroitusoireet tai muu päihdeidenkäytöstä johtuva ilmiö. Osa vastauksista saattoi jäädä lyhyiksi kyseisten ongelmien takia. Osittain tästä syystä, saimme paljon isyys, päihde ja vanhemmuus teemoihin kuulumatonta materiaalia. Pohdimme tämän kaltaisen käytöksen vaikutusta tutkimukseemme. Lyhyet vastaukset koimme hieman häiritseviksi, koska epäloogisuus ja impulsiivisuus saivat aikaan sen, ettei vastaukseen maltettu paneutua. Näissä tilanteissa käytimme apukysymyksiä, mutta kuitenkin osa tärkeästä informaatiosta saattoi haastateltavan taholta jäädä sanomatta.

Tutkimuksemme tarkoituksena oli tuoda ilmi päihdeongelmaisten isien omia ajatuksia siitä, kuinka he kokevat isyyden sen erivaiheissa. Lisäksi halusimme tuottaa tietoa siitä millaisin keinoin ja mistä aiheista he haluaisivat keskustella isyyteen liittyen. Mielestämme valitsemamme yksilöhaastattelu aineistonkeruumenetelmä oli menetelmistä sopivin. Haastattelutilanteen rauhallisuus ja mahdollisuus yksilölliseen tukeen mahdollistivat avoimen keskustelun aiheesta. Tiedon tuottamista lisäsi myös haastateltavien informoiminen anonyymiteetistä.

Haastattelujen nauhoittaminen antoi meille haastattelijoina mahdollisuuden keskittyä ainoastaan haastateltaviin. Mielestämme onnistuimme vastaamaan opinnäytetyöllemme asettamiimme tavoitteisiin saamalla vastauksia tutkimuskysymyksiimme. Koimme tärkeänä myös sen, että olimme etukäteen tutustuneet teorian tietoon kattavasti.

6.3.2 Eettisyys

Opinnäytetyön julkaistavan materiaalin tulee säilyttää haastatellun henkilön tai organisaation anonymiteetti työn julkaisuvaiheessa. On myös tärkeää, että haastatelluista saatua, ei julkaistavaa materiaalia, käsitellä luottamuksellisesti. Haastateltavien yksilöiden tai organisaatioiden tulee lisäksi saada selkeästi tietoonsa se, mihin haastatteluista saatua materiaalia käytetään, miten niitä analysoidaan ja missä ne julkaistaan. (Koivula ym. 2002, 53.) Edellä mainitut seikat hoidimme omasta mielestämme eettisesti. Toimeksiantajamme ei ole missään tutkimuksen vaiheessa vaatinut, että materiaali tai toimeksiantaja pitäisi julistaa salaiseksi.

Haastatteluista saamamme materiaalin olemme hävittäneet asianmukaisesti. Nauhoitukset ovat tallessa tekijöiden tietokoneilla opinnäytetyön loppuun saattamiseen saakka. Tämä menettely siksi, että voimme tarvittaessa vielä palata äänitteisiin, mikäli siihen tarvetta tulee. Haastateltaville kerroimme tästä menettelytavasta ennen haastatteluiden aloittamista. He allekirjoittivat lupalomakkeet, joissa kirjallisesti kerrottiin, minkä vuoksi opinnäytetyö tehdään ja mihin sitä käytetään. Kerroimme haastateltavan anonymiteetistä, joka on varmistettu niin, ettei nimiä, ikiä, äänitallenteita tai asuinpaikkakuntaa ole kenenkään ulkopuolisen saatavilla. Koemme toimineemme eettisesti oikein tutkimusta tehdessämme.

Haastattelutilanteissa arvioimme opinnäytetyömme eettisyyttä oman toimintamme kautta. Käyttäessämme puolistrukturoitua haastattelua pohdimme sitä, että olisimmeko voineet painottaa joitakin kysymyksiä enemmän toisen vastajan kohdalla. Olisiko tämä voinut vääristää tutkimustulosta? Tulimme reflektointimme jälkeen siihen tulokseen, että olemme saattaneet näin tehdä, eli painot-

taa jotakin aihealuetta enemmän jonkun vastaajan kohdalla. Mielestämme se ei oleellisesti vaikuttanut lopputulokseen.

Tutkimuksen eettisyyttä pohtiessamme keskustelimme siitä, oliko sillä vaikutusta, että haastattelijat olivat naisia ja haastateltavana oli mies. Tienvieri (2011) toi pro gradu -tutkielmassaan esiin sen, että miehen olisi helpompi puhua mies-sosiaalityöntekijälle isyysasioistaan. Toisaalta hän viittasi myös siihen, että asiakassuhteen edetessä on sama, onko sosiaalityöntekijä mies vai nainen, mutta perheellisyys nousee tuolloin tärkeään rooliin. (Tienvieri 2011, 43 – 44.) Haastateltavat olivat meille entuudestaan tuntemattomia. Useimmat miehistä kertoivat kuitenkin avoimesti omasta isyydestään ja vanhemmuudestaan. Pohdimme sitäkin, että helpottiko haastattelutilannetta se, että toisella haastattelijalla oli kokemusta vanhemmuudesta. Tästä saattoi olla hyötyä haastattelun sujuvuuden kannalta.

Ennen haastatteluiden aloittamista haimme teoriasta tietoa haastateltaviemme elämäntilanteisiin liittyvistä asioista. Tutkimme tietokirjallisuutta esimerkiksi päihteistä, isyydestä ja vanhemmuudesta. Lisäksi sivusimme mielenterveystyön kirjallisuutta, koska joillakin asiakkailta voi olla mielenterveys- ja päihdeongelmia yhtä aikaisesti. Meillä oli mielestämme hyvin tietoa tulevasta kohderyhmästämme.

6.4 Jatkotutkimusehdotukset

Pohtiessamme jatkotutkimusmahdollisuuksia Sovatek-säätiön toiminnassa. Mielestämme voitaisiin esimerkiksi tarkastella henkilökunnan näkökulmaa ja mielipiteitä isyysasioiden merkityksellisyydestä. Kokeeko henkilökunta isyyden vahvistamisen kuuluvan osaksi päihdekuntoutusta ja tulisiko sitä tukea työskentelyssä avohuollossa olevien asiakkaiden kanssa. Mielestämme tulisi selvittää henkilökunnan valmiudet käsitellä isyyteen liittyviä asioita, sekä selvittää mahdollisia koulutuksen tarpeita. Sitäkin tulisi pohtia, mikä olisi sopivin ajankohta käsitellä isyysasioita päihdeongelmaisen henkilön kanssa.

Isyyden merkityksiä voisi tutkia yhteiskunnallisesta näkökulmasta. Tutkien millaisia vaikutuksia suomalaiseseen perhe-elämään olisi sillä, että isyyttä tuettaisiin

elämän erivaiheissa ja erilaisissa elämäntilanteissa. Yhteiskunta ja yleinen keskustelu ovat antaneet ymmärtää huolen viimeaikoina tapahtuneista perhetragedioista ja isien osallisuuksista niihin.

6.5 Oppimisprosessi

Opinnäytetyön tekeminen kaikkine vaiheineen oli meille uusi, mutta mielenkiintoinen kokemus. Koimme myös haasteita ja onnistumisen iloa. Antoisaa oli se, että prosessin myötä tapahtui paljon oppimiskokemuksia ja oivalluksia. Aihe oli mielestämme mielenkiintoinen ja halusimme antaa siihen oman panoksemme. Motivoiva aihe ja halu selvittää haastavastakin aiheesta oli meille yhteinen ajatus. Parityöskentelyssä opimme yhteistyön merkityksiä ja koimme, että kumpikin hoiti vastuunsa työnjaossa. Vuorovaikutuksen kehittyminen ja yhteistyötaitojen parantuminen ovat sosionomin työskentelyssä tärkeitä hallita. Pari on myös palautteenantaja ja kävimme monia mielenkiintoisia keskusteluja ja pohdiskeluita toistemme mielipiteitä kunnioittaen. Kummallakin on omat vahvuutensa ja niiden hyväksikäyttö oli työn etenemisen kannalta tärkeää.

Idea opinnäytetyöhön syntyi 2011. Kumpikin tahoillamme pohdiskelimme sitä ja ajatus vahvistui pikkuhiljaa. Kävimme keskusteluja siitä, onko ideamme hyvä ja halusimme keskustella aiheesta vielä enemmän siitä tietävien kanssa. Opinnäytetyötä edeltävät palaverit ja niistä saatu tuki ja kannustus lisäsivät innostustamme valitsemaamme aihetta kohtaan.

Opinnäytetyön suunnitelman laatiminen oli meille opettavainen kokemus. Ajatus oli vielä rajaamatta ja teoriaa muodostui runsaasti. Opinnäytetyön edetessä opimme rajaamaan aineistosta oleellisen ja tarkastelemaan hyödynnettävää aineistoa kriittisesti. Osa teoriasta pystyimme hyödyntämään lopullisessa työssä, mutta osa lisäsi vain tietouttamme päihdetyöstä. Haastattelurunkomme oli onnistunut siinä mielessä, että se oli haastateltaville keskustelua herättävä. Myöhemmin analyysivaiheessa toivoimme, että olisimme osanneet kysyä vielä muutamista asioista enemmän. Suunnitelma hyväksyttiin loppu kevästä 2012 ja kesän käytimme haastatteluihin ja niiden purkamiseen. Työskentelimme tehokkaasti, koska tiesimme että aikaa olisi jätettävä myös muutoksille. Opinnäy-

tetyön edetessä ammatillista kasvua tapahtui tutkimusprosessin haltuun ottamisessa.

Ammatilliset taitomme kehittyivät opinnäytetyöprosessin aikana. Päihteitä käyttävien isien kohtaaminen ja avoin vuorovaikutus heidän kanssaan lisäsi itseluottamustamme ja uskoa omaan ammatillisiin taitoihimme. Päihdeongelmaisten asiakkaiden kanssa työskenneltäessä holistinen ihmiskäsitys korostuu. Pyrimme ottamaan jokaisen yksilön elämäntilanteen huomioon kokonaisuudessaan. Saimme kuulla sellaisia asioita ja tarinoita heidän elämästään, joiden kertominen ja prosessoiminen ei ole helppoa. Tiedostimme tämän prosessin aikana entistä voimakkaammin sen, miksi haluamme jatkossa tehdä työtä sosiaalityöalalla.

Lähteet

- Ahtiala, P. & Ruohonen, K. 1998. ”Se oli sitä koko elämä” Kokemuksia ja näkemyksiä huumeriippuvuudesta. Tampere. Kirjayhtymä Oy Tammer-paino Oy.
- Ekström L.:Leppämäki P., Vilén M. 2002. Vuorovaikutuksellinen tukeminen. Helsinki: WSOY.
- Eräranta, K. 2007. Olevasta tekijäksi? Psykososiaalinen tieto isän määrittäjänä. Teoksessa Jaana Vuori & Ritva Nätkin (toim.) Perhetyön tieto. Tampere. Vastapaino.
- Granfelt R., Jokiranta H., Karvinen S., Matthies A-L, Pohjola A. 1999. Monisärmäinen sosiaalityö. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino.
- Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri. 2010. Päihdeohjelma. Mahdollisuus hyvään huomiseen.
www.hus.fi/default.asp?path=1,28,820,2179,17991,35005
16.10.2012
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Horppu, S., Leppämäki, P. Nurmiraanta H. 2011. Kehityspsykologiaa, lapsuudesta vanhuuteen. Hämeenlinna. Kariston Kirjapaino.
- Huttunen, J. 2001. Isänä olemisen uudet suunnat. Juva. PS-Kustannus WS Bookwell Oy.
- Janhonen, S. & Nikkonen, M. Laadulliset tutkimusmenetelmät hoitotieteessä. 2003. Helsinki. Sanoma Pro Oy.
- Kaila-Behm, A. 1997. Miehestä esikoisen isäksi. Kuopio. Kuopion yliopiston julkaisuja E.Yhteiskuntatieteet 49.
- Katajapuu-Rutanen, L., Nilsson, J. & Vehviläinen, A. 2011. Nyt puhuu päihdeisä – Päihderiippuvaisten isien kokemuksia isyydestä ja suomalaisesta terveydenhuollosta. Opinnäytetyö.
http://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/37609/Paihdeisat-opinnaytetyo_Katajapuu-Rutanen_Nilsson_Vehvilainen.pdf?sequence=1. 18.9.2012
- Koivula, U-M., Suihko, K. & Tyrväinen, J. 2002. Mission:Possible. Opas opinnyntteen tekijälle. Tampere. Pirkanmaan ammattikorkeakoulun julkaisusarja C. Oppimateriaalit. Nro 1.
- Kosonen, U. 2011. Päihdeongelmaisten miesten tarinoita isyydestä. Terveyden ja hyvinvoinninlaitos.
<http://www.stakes.fi/yp/2011/6/kosonen.pdf>
- Kuula, A. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. 2006. Jyväskylä. Gummerus kirjapaino.
- Mykkänen, J. & Huttunen, J. 2008. Isäksi tulon tunteet. Teoksessa: Perhesuhteet puntarissa.(toim.) Eija Sévon & Marianne Notko. Tampere. Tammer-paino.
- Mykkänen, L. 2011. Isät kasvatuskumppaneina, Työkaluja isien kanssa työskenteleville neuvolassa - yhteisen kielen puhuminen. THL:n kuukauden teema. http://www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanit-fi/kuukauden_teema/isat_kasvatuskumppaneina 8.9.2011.
- Oulasmaa, M. & Saloheimo, A. 2010. Stereotyyppiset isäkuvat. Teoksessa: Isyyden kielletyt tunteet. (toim.) Juha Jämsä ja Susa Kalliomaa. Västeliitto. Helsinki. VL – Markkinointi Oy.

- Rönkä A., Kinnunen U. 2002. Perhe ja vanhemmuus, Suomalainen perhe-elämä ja sen tukeminen. Keuruu. PS-kustannus.
- Saastamoinen, M. 2011. Sosiaalinen ongelma veren perintö vai tarttuva tauti? Ylisukupolvisuus työttömyys-, mielenterveys- ja päihdeongelmissa. Lapin yliopisto. Kirjallisuusseminaari I. http://www.sosiaali.kollega.fi/hankkeet/pakaste2/lappi/savotta/Saastamoinen_mikko_Semppal.pdf
- Sinkkonen, J. 2002. Pesästä lentoon. Helsinki. WSOY.
- Sosiaali- ja terveysministeriö. 2001a. Sosiaalihuollon toimintamuoto. <http://pre20031103.stm.fi/suomi/pao/julkaisut/soshuolt/soshu5.htm> 23.3.2012
- Sosiaali- ja terveysministeriö. 2011b. Päihdepalvelut. http://www.stm.fi/sosiaali_ja_terveyspalvelut/paihdetyo_ja_palvelut/paihdetyo 5.6.2012
- Sovatek – säätiö. 2012a. Perustajayhteisöt. <http://www.sovatek.fi/perustajayhteisot.shtml> 6.6.2012.
- Sovatek – säätiö. 2012b. Toiminta-ajatus. <http://www.sovatek.fi/toiminta-ajatus.shtml> 6.6.2012.
- Sovatek – säätiö. Joensuun päihdepalvelukeskus. 2012c. [http://www.sovatek.fi/paihde palvelut_joensuu.shtml](http://www.sovatek.fi/paihde_palvelut_joensuu.shtml) 6.6.2012.
- Stenberg, I. 2012. Sosiaaliohjaaja. Joensuun päihdepalvelukeskus. Puhelinhaastattelu. 3.10.2012.
- Sundell, C. 2009. Pro gradu tutkielma. Jaettu vanhemmuus tukee äitiyttä ja koituu perheen hyväksi. <http://www.teologia.fi/opinnaytteet/pro-gradut/432-sosiaalieettinen-tarkastelu-osoittaa-ettaettu-vanhemmuus-tukee-iytta-koituu-perheen-hyv> 23.9.2012
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Päihderiippuvuus. 2007. http://www.ktl.fi/portal/suomi/tieto_terveydesta/elintavat/paihderiippuvuus 16.10.2012
- Tienvieri, SM. 2011. Isien kokemuksia kohtaamisista sosiaalityöntekijöiden kanssa. Pro gradu – tutkielma. Helsingin yliopisto. <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/26377/gradu.pdf?sequence=2>
- Tuomi J. & Sarajärvi A. 2012. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi Helsinki. Tammi
- Venäläinen, S. 2010. ”Kyllä se lapsi on ollut pelastava enkeli, ihan sillee suoraan sanottuna. Isyyden vaikutus motivaatioon raitistua kuntouttavassa päihdehoidossa.” Opinnäytetyö. <https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/12279/Suvi%20Vena%20Vena%20laimen%20opinaytet.pdf?sequence=1> 19.10.2012
- Vuori, J. 2003. Äitiyden ainekset. Teoksessa: Perhe murroksessa. Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä. Hannele Forsberg & Ritva Nätkin (toim.). Helsinki. Gaudeamus. 39–63.

Toimeksiantosopimus

POHJOIS-KARJALAN
AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖN TOIMEKSIANTO

SOPIJAOSAPUOLET:

TOIMEKSIANTAJA SOVATEK-SÄÄTIÖ / JOENSUUN PÄIHDEPALVELUKESKUS

Yhteystiedot: LEENA VIRRATVUORI 050 9197429

Sähköpostiosoite: leena.virratvuori@sovatek.fi

OPISKELIJA Ritva Hokkanen, Soile Kärkkäinen

Yhteystiedot: Ritva.Hokkanen@edu.pkamk.fi / Soile.Karckainen@edu.pkamk.fi

TOIMEKSIANTOSOPIMUS:

Opiskelijat Ritva Hokkanen ja Soile Kärkkäinen tekevät opinnäytetyön "päihde-isydestä" päihdepalvelustekijöiden parissa.

Osapuolet ovat tänään sopineet toimeksiannosta seuraavaa: (esim. rahoitus, aikarajat, tekijänoikeudet)

Toimeksiantaja

Toimeksiantaja tarjoaa puitteet ja työvälineet opinnäytetyön tekemiseen.

Toimeksiantajan saa käyttöönsä opinnäytetyön tulokset ja siinä syntyneet työkalut.

Opiskelijat

Ritva Hokkanen 0901526

Soile Kärkkäinen 0902190

Opinnäytetyön ohjaajana PKAMK:ssa toimii _____

Päiväys ja allekirjoitukset

Joensuussa 10.1.2012

Toimeksiantajan edustaja

LEENA VIRRATVUORI

Opiskelija

Ritva Hokkanen

Soile Kärkkäinen

Tutkimuslupahakemus

POHJOIS-KARJALAN
AMMATTIKORKEAKOULU

TUTKIMUSLUPAHAKEMUS

Haen/haemme lupaa suorittaa opinnäytetyöhön liittyvä tutkimus

Opinnäytetyön aihe: Päihdeluontoisista mies asiakkaiden tarve/keinot puhua isyydestä

Tutkimuksen toteutuspaikka/-yksikkö:

Soukka-säähö Joensuu

Tutkimuksen:

a) kohde/kohdejoukko:

Päihdeluonnetuksessa olevat miehet

b) aineiston keruumenetelmä:

haastattelu / nauhoitus

c) aineiston keruun ajankohta:

kesä-heinäkuu 2012

Opinnäytetyön ohjaaja/t:

Marjut Arola

Ouhu Antman

Työelämäohjaaja:

Jumalei Stehberg

29.6.2012

Leena Viiravuori

Leena Viiravuori
Aluejohtaja

Soile Karkkainen

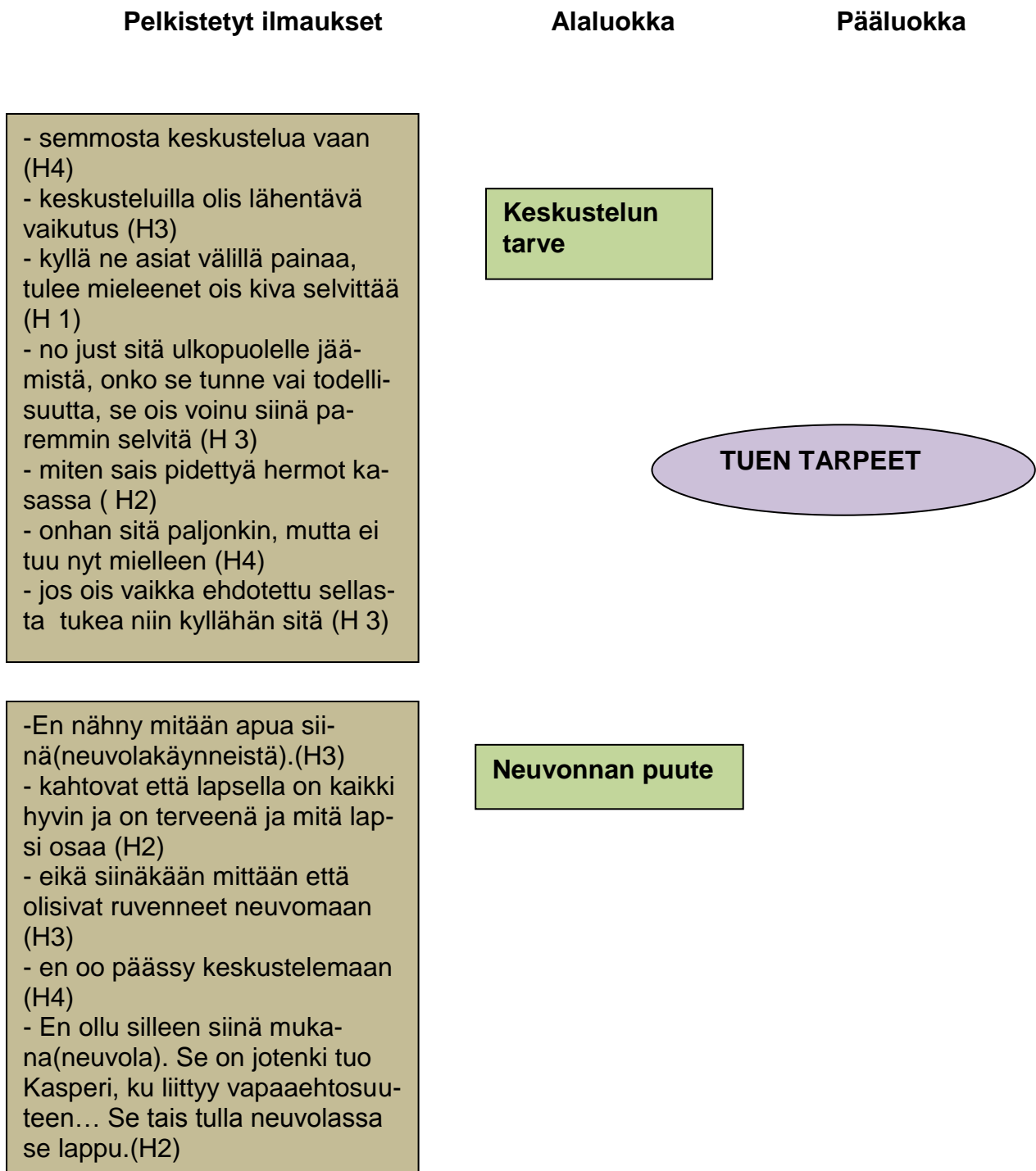
Soile Karkkainen

LIITTEET:

- tutkimussuunnitelma
- toimeksiantosopimus

Eliisa Hukkanen
Eliisa Hukkanen

Teemoittelukaavio

Kuvio 2. Teemoittelukaavio

Pelkistetyt ilmaukset

Alaluokka

Pääluokka

-ainahan mie oon tienny mitä vanhempien tehtäviin kuuluu (H 2)
 - huolehtia lapsista, vaatetuksesta, ruuasta ja kaikesta semmosesta ,että niillä ois hyvä olla (H2)
 - myöhemmin vasta tajunnu mikä on niinku homman nimi (H1)
 - vastuuta (H3)

Isyyden tehtävät

TUEN TARPEET

-aika välinpitämätön. silleen vapaa (H3)
 -isä se oli ihan samanlainen kuin minä. (H 4)
 -lapsuushan mulla oli ihan lasinenlapsuus(H2)
 - olinkohan viiden vanha kun tutustuin ihan oikeella tavalla isääni.(H 2)
 - sit ajattelin et yritän kääntää vähän (H3)
 - toiminu ihan toisin (H1)
 - alistava, voimakas persoona siinä meidän perheessä, aika välinpitämätön. silleen vapaa ei ollu rajoja eikä tuettu missään, sit ajattelin että mie yritän kääntää toisinpäin” (H1.)

Oman isän vaikutus

Kuvio 3. Teemoittelukaavio

Pelkistetyt ilmaukset

Alaluokka

Pääluokka

- et mikä oikeus sillä miehellä on miun lapseen (H 1)
 - siinä murrosiässä omat vaikeutensa(H1)
 - onhan se lapsi pettynyt aina kun sortuu näihin (H3)
 - ei oo nähnyt sitä kasvuvaihetta (H 4)
 - kun on nuo välimatkat, ettei oo sitä isän roolia(H5)
 - vaikeeta ku ei ollu vuoteen nähnyt lastaan(H 4)
 - onhan siinä kaikennäköistä, se on eriasia ku joka päivä kun et näe ne vaikeudet tulee nenän eteen yllättäen joku asia voi tuntua silleen et talo sortuu (H 3)

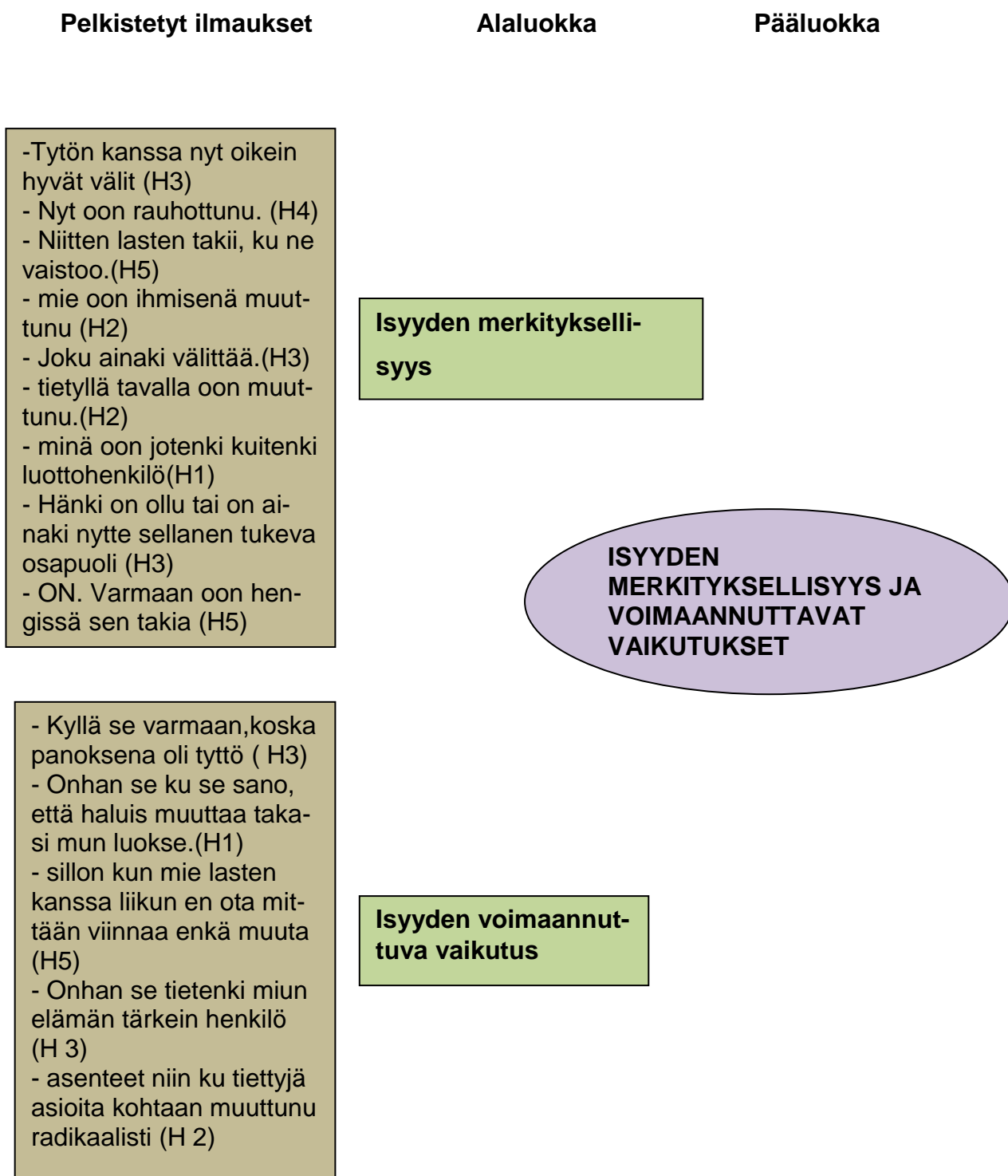
Isyyden haasteet

**HUOLEN,
 SYYLLISYYDEN JA
 ULKOPUOLISUUDEN
 TUNTEET**

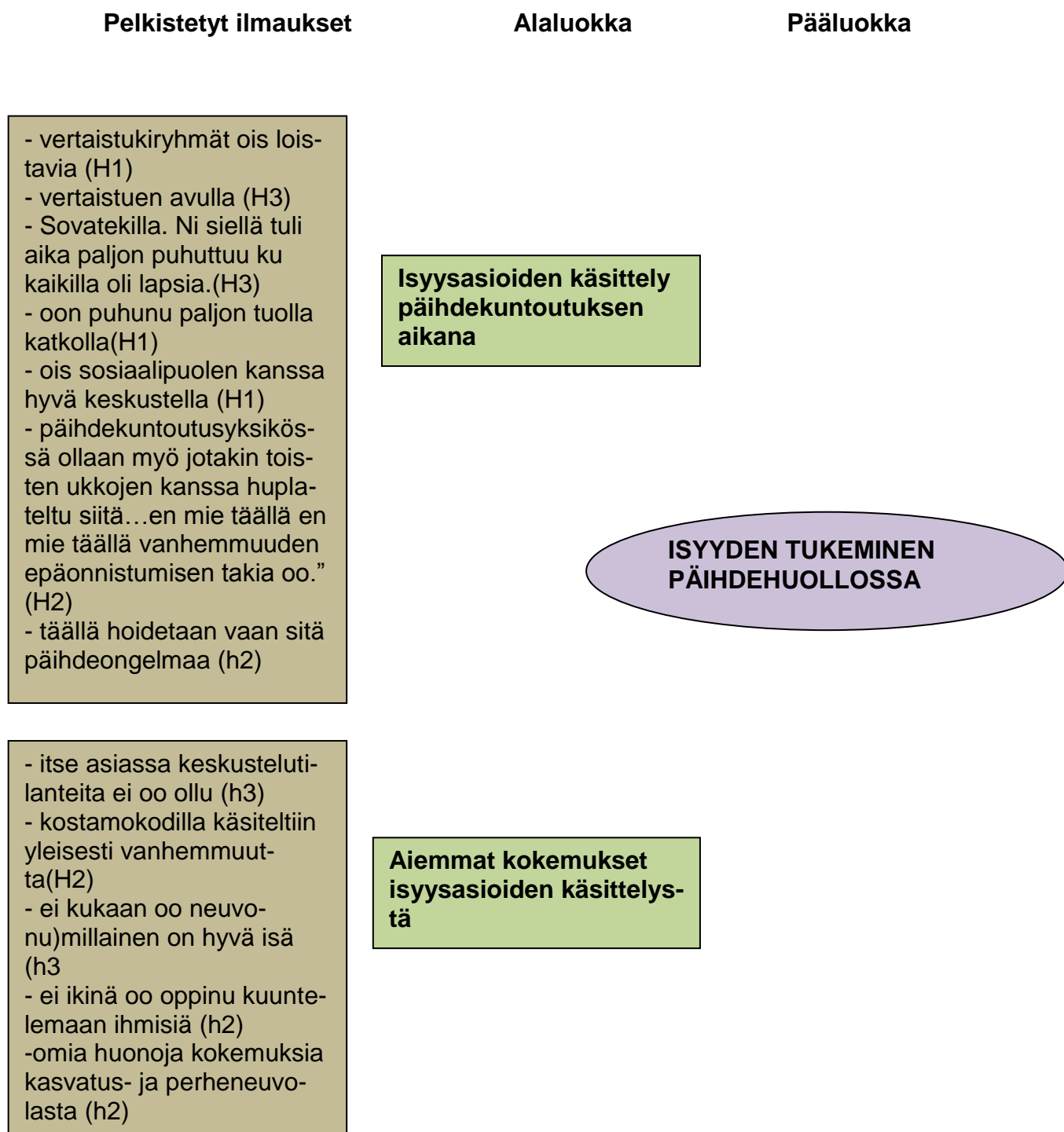
-semmonen ettei uskonu todeks (H 3)
 - kun näki ultraäänikuvan oli pakko uskoa (H2)
 - koin itteni aika ulkopuoliseksi(H 3)
 - aika miten sen sanos shokki (H 2)
 - innostunut mieli (H 3)
 -se oli kauhhee tunne loppujenlopuks kun tunsit ittesä hylätyks siinä omassa perheessä.”(H3.)

Tunne isäksi tulemisesta

Kuvio 4. Teemoittelukaavio

Kuvio 5. Teemoittelukaavio

Kuvio 6. Teemoittelukaavio

Haastattelurunko

Tutkimuskysymys 1:

Millaisia kokemuksia päihdeongelmaisilla miehillä on isäksi tulemisesta ja isänä olemisena?

Teema 1: Isäksi tuleminen

- Millaisia ajatuksia tieto isäksi tulemisesta herätti Sinussa?
- Oman isän malli? → Millaisia vaikutuksia sillä oli isyyteesi?

Teema 2: Isänä oleminen

- Mitkä koet olevan isän tehtäviä?
- Millaisia positiivisia vaikutuksia koet isyydellä olevan elämääsi?
- Millaisia haasteita/vaikeuksia olet vanhempana kokenut?
- Isyyden kannustava vaikutus raittiuteen? → Miten, millainen merkitys?

Tutkimuskysymys 2:

Miten päihdeongelmaiset isät haluaisivat isyysasioita käsiteltävän päihdekuntoutuksen aikana?

Teema 1: Aikaisemmat kokemukset

- Millaisia aiempia kokemuksia isyysasioiden käsittelystä/ keskusteluisista olet kokenut isyyteen liittyen?
- Miten isyyttä on käsitelty, esimerkiksi neuvolassa? → Mitä olisit kaivannut?

Teema 2: Keinot

- Millaiset keskustelutilanteet/keinot tuntuisivat luontevimmilta/helppoisimmilta puhua isyydestä?
- Miten haluaisit isyyttä käsiteltävän? → Kiinnostaako Sinua jokin tietty aihealue?

Saatekirje

Hei,

Olemme kaksi sosionomi opiskelijaa Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulusta. Tarkoituksena on kerätä materiaalia päihdeongelmaisten miesten kokemuksista isäksi tulemisesta ja isänä olemisena. Lisäksi kartoitamme sitä, onko isyysasioiden käsitteleminen tarpeellista osana päihdekuntoutusta ja millä keinoin. Päihdeongelmaisia äitejä on tutkittu paljon. Haluaisimmekin saada kuullaan myös isien ääntä ja mielipiteitä.

Haastattelut ovat luottamuksellisia ja nimettömiä. Suoritamme kyselyt Sovatek-säätiön tiloissa, osoitteessa Noljakantie 17 b, Joensuu. Haastatteluihin varataan aikaa noin tunti. Haastattelut nauhoitetaan ja ne tuhotaan heti työmme valmistumisen jälkeen. Yksittäisten vastaajien henkilöllisyyttä, eikä hänen antamiaan tietoja voida tunnistaa opinnäytetyön tekemisen missään vaiheessa.

Yhteistyöstä Kiittäen!

Ritva Hokkanen ja Soile Kärkkäinen

Tutkimukseen suostumislomake

SUOSTUMUS TUTKIMUKSEEN OSALLISTUMISESTA

Pyydämme Teitä ystävällisesti osallistumaan opinnäytetyötämme koskevaan haastatteluun, joka nauhoitetaan. Nauhoitukset tuhotaan heti työn valmistumisen jälkeen.

Minulle on selvitetty yllä mainitun tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuksessa käytettävät tutkimusmenetelmät. Olen tietoinen siitä, että tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista. Olen tietoinen myös siitä, että tutkimukseen osallistuminen ei aiheuta minulle minkäänlaisia kustannuksia, henkilöllisyyteni jää vain tutkijoiden tietoon ja minua koskeva aineisto hävitetään tutkimuksen valmistuttua. Suostun siihen, että minua havainnoidaan ja haastatellaan, ja että haastattelussa antamani tietoja käytetään kyseisen tutkimuksen tarpeisiin.

Voin halutessani keskeyttää tutkimukseen osallistumisen milloin tahansa ilman, että minun täytyy perustella keskeyttämistäni tai että se vaikuttaa hoitooni tai asiakassuhteeseeni.

Annan luvan nauhoittaa Ritva Hokkasen ja Soile Kärkkäisen tekemän haastatteluni. Lisäksi annan luvan käyttää haastattelustani saatua materiaalia edellä mainittuun opinnäytetyöhön.

Joensuussa _____

Ritva Hokkanen

Soile Kärkkäinen

Analyysipolku

Isyys, päihdehuolto, päihdeongelma, vanhemmuus – käsitteet analyysin lähtökohtina

Haastattelutallenteiden litterointi

Haastatteluista löytyvät teemat:

1. Tuen tarpeet
2. Huolen, ulkopuolisuuden ja syyllisyyden tunteet
3. Isyyden merkityksellisyys ja voimaannuttava vaikutus
4. Isyyden tukeminen

→ Aineistoon sopimattomien kommenttien poistaminen

Haastatteluaineistosta löytyvien teemojen yhdistäminen kahteen pääteemaan, jotka ovat: Kokemuksia isyydestä ja isänä päihdepalveluissa.

Päihdeongelmaisen isän näkökulman käsitteleminen pääteemojen mukaisesti

Tulosten ja johtopäätösten tekeminen